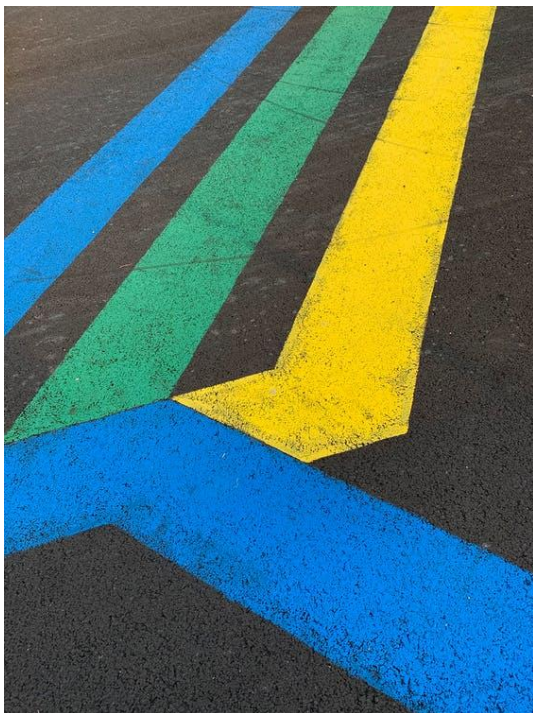

Samhällsplaneraren. Roller av professionen

En kvalitativ undersökning av kommunala
översiktsplanerares upplevda roller

Figur 1. David Taljat (2019).

Författare
Alexander Wikhall och Philip Lennerö

Handledare
Erik Hansson

Kandidatuppsats i Kulturgeografi
VT2022

Uppsats/Examensarbete: 15 högskolepoäng
Nivå: Kandidat
Kurs: KGG320
Termin/år: VT2022
Handledare: Erik Hansson
Examinator: Kristina Lindström Nilsson
Nyckelord: Samhällsplanerare, upplevda roller, självreflektion, planerarroller

Institutionen för ekonomi och samhälle
Avdelningen för Kulturgeografi
Handelshögskolan vid
Göteborgs Universitet

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats undersöker kommunala planerares upplevda roller i sitt yrkesutövande i Sverige. Syftet med uppsatsen är att i en svensk kontext undersöka kommunala planerares upplevda roller i sitt yrkesutövande och hur dessa roller påverkar deras syn på sitt yrke och på planering som praktik i skapandet och omdanandet av det fysiska rummet. Empiriska data har samlats in genom kvalitativa intervjuer med fyra planerare som nu aktivt jobbar med planering vid en svensk kommun. Intervjuerna transkriberades och kodades tematiskt utifrån ett teoretiskt ramverk baserat på tidigare forskning på området. Resultatet visar att kommunala planerare kan etiketteras utifrån befintliga planerarroller och att detta har en påverkan på hur de uppfattar sitt yrkesutövande. Vidare visar resultatet att flera planerarroller kan samexistera inom samma planerare. Detta tyder på en komplexitet och påvisar behovet av en problematisering av planerarroller och dess användning.

Nyckelord: samhällsplanerare, upplevda roller, självreflektion, planerarroller

Abstract

This bachelor's thesis investigates the perceived roles of municipal planners in their professional practice in Sweden. The purpose of this thesis is to examine in a Swedish context the perceived roles of municipal planners in their professional practice and how these roles affect their view of their profession and of planning as a practice in the creation and transformation of the physical space. Empirical data has been collected through qualitative interviews with four planners who are currently and actively working with planning at a Swedish municipality. The interviews were transcribed and thematically coded on the basis of a theoretical framework based on previous research in the field. The results show that municipal planners can be labeled on the basis of existing planner roles and that this has an impact on how they perceive their professional practice. Furthermore, the results show that several planner roles can coexist within the same planner. This indicates a complexity and demonstrates the need for a problematization of planner roles and their use.

Keywords: urban planner, perceived roles, self-reflection, planner roles

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	3
2.1 Uppsatsens disposition	3
2.2 Avgränsningar	4
3. Litteraturgenomgång och tidigare forskning	4
3.1 Planerarroller och planeringsforskning	5
3.2 Metoder och planeringsforskning.....	6
4. Teori.....	8
4.1 Planeraren.....	8
4.2 Moduler för planering	9
4.2.1 Rationell planering	9
4.2.2 Pluralistisk planering	10
4.2.3 Marxistisk planering	11
4.2.4 Nyliberal planering	11
4.3 Planerarroller	12
5. Metod	13
5.1 Intervjuer	13
5.2 Intervju via Zoom och fysiskt	14
5.3 Rekrytering av intervjupersoner	15
5.4 Analys av material.....	16
5.5 Etiska överväganden	16
5.6 Metoddiskussion.....	17
5.6.1 Kvalitativt och kvantitativt	17
5.6.2 Respondenter, urval och reflexivitet.....	17
5.6.3 Kodning av data.....	19
5.6.4 Reliabilitet och validitet.....	21
6. Resultat	23
6.1 Tillämpning av planerarroller på respondenterna	23
6.1.1 Planerare som medlare.....	24
6.1.2 Planerare som administratör	25
6.1.3 Planerare som expert	26
6.1.4 Planerare som facilitator	27
6.1.5 Planerare som advocate	28
6.1.6 Sammanfattning planerarroller	30
6.2 Planerarnas roller i förhållande till praktik	30
6.2.1 Makten över rummet	31

6.2.2 Yrkets förändring och framtid	33
6.2.3 Sammanfattning av planerarnas förhållande till praktik.....	34
6.3 Motsägelser i att etikettera planerare	35
6.4 Resultat.....	36
7. Diskussion.....	37
7.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning	39
7.1.1 Planerarnas självreflektion och förekommande planerarroller.....	39
7.1.2 Medlarrollens betydelse.....	40
7.2 Förslag på framtida forskning	41
8. Referenser	42
8.1 Figurer	44
9. Bilagor.....	45
9.1 Missivbrev till planerare.....	45
9.2 Intervjuguide	45

1. Inledning

Mycket få människor torde idag förfäktat åsikten att samhällsplanerare är värderingsfria och att deras åsikter saknar betydelse i planeringsprocessen (Dahlgren & Khakee, 1990, s. 34).

Planerare, samhällsplanerare, planarkitekter eller översiktsplanerare. Planeraren har ett yrke som ter sig svårt att definiera, ofta är det till och med samma yrkeskår som beskrivs på olika vis. Vilken roll har en strategisk eller översiktsplanerare egentligen? Är hen som Hall et al., (1991, s 140.) skriver ”väktaren av rummet” eller rentav en ”manipulator” i förhållande till stadens medborgare?

Att planlägga hur mark och vattenområden ska användas är i Sverige en kommunal angelägenhet (1 kap., 2 § PBL). Detta innebär rent konkret att planeringen av all byggnation och övrig markanvändning underställs antingen en översiktsplan, detaljplan eller områdesbestämmelse. Antagande av dessa planer görs av de kommunala folkvalda församlingar som enligt 3 kap. 19 § och 5 kap. 27 § Plan- och bygglagen har beslutsrätt. Framtagandet av dessa antagandehandlingar ligger därmed inom den kommunala tjänstemannaorganisation som finns knutet till de folkvalda församlingarna. Och det är i det ledet, tjänstemannaorganisationen, som planeraren är den centrala aktören.

Planeraren, som tjänsteman, har därmed som främsta uppdrag att ta fram underlag för beslut för de politiska församlingar som beslutar över den kommunala planeringen enligt Nilsson (2014, s. 10). Planeringsyrket är till sin natur svårt att definiera, men centrala komponenter som utgör grunden för planerarens yrkesutövanden, enligt Nilsson, 2014, är *professionella kompetenser, faktakunskap, erfarenhet och värdegrund* (se 3.1).

Den nivå där frågor rörande mer övergripande planeringen sker, till skillnad från detaljplaneringens fokus på att mer detaljerat reglera markanvändningen på en eller ett par fastigheter, är den som i denna studie har varit intressant att undersöka. Detta då frågor, avvägningar och ställningstaganden på denna nivå i högre grad berör planeringsprocessens

generella inriktning, och därmed i högre grad behöver förhålla sig till samhällets och den politiska ledningens viljeinriktning. Därmed är den yrkesgrupp av planerare som befinner sig på denna nivå i det kommunala planeringssystemet mest relevant i denna studie, och det är med utgångspunkt i att söka förstå och utröna hur dessa planerare och det samhälle som formar deras yrkesroller och det samhälle som de formar genom sitt yrkesutövande.

Blücher (2002) hävdar att närmandet av privat och offentlig verksamhet har förändrat både samhällsplanerarens praktiska uppgifter och den roll som utkrävs av professionen. Ändrade maktförhållanden vid efterkrigstiden framhålls som en förklaring på detta fenomen, då nya krav på inflytande framfördes (Albrechts, L, 1991; se även, Hall et al., 1991; Lennon & Fox-Rogers, 2017).

I svensk planeringsforskning har användandet av planerarroller antingen varit av diskursiv art eller fokuserad på arkitekturens begreppsapparat (Hall et al., 1991; Nilsson, 2014). Redan under 1990-talet ansåg Hall et al., (1991, s. 145) att forskningsfältets vita fläckar berörde kulturgeografer, strategiska- och översiktsplanerarens värderingar samt syn på deras planerarroller. Metoder som använts för att identifiera eller analysera roller tenderar som Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 74) skriver att vara kvantitativt inriktade med enkäter med påståenden som underlag för analys.

De vita fläckar inom planeringsforskningen som beskrevs under 1990-talet är kvar än idag. Särskilt är det den översiktliga planeringen som förbigåtts, då uppsatser kring arkitekturens roller och självreflektion fortsatt är förekommande (Hall, et al., 1991; Schoenwandt, 2008). Vidare upplevs det att problematisering av identifiering och etikettering av planerarroller saknas såväl inrikes men även bland den internationella forskningen (Hall et al., 1991, s. 139). Dessa kunskapsluckor menar vi är av stort intresse, både som blivande samhällsplanerare och kulturgeografer.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att i en svensk kontext undersöka kommunala planerares upplevda roller i sitt yrkesutövande och hur dessa roller påverkar deras syn på sitt yrke och på planering som praktik i skapandet och omdanandet av det fysiska rummet. Uppsatsens metod för att besvara frågeställningarna är kvalitativa semistrukturerade intervjuer.

Frågeställningarna för att besvara syftet är följande:

- Vilka planerarroller kan appliceras på kommunala planerare, och hur påverkar det deras yrkesutövande?
- Hur kan planerarroller överlappa och samspela med varandra hos samma planerare?
- Vad innebär samspelet eller skillnaden mellan olika planerarroller för planerarrollernas relevans?

2.1 Uppsatsens disposition

Inledningen ger en kort introduktion till samhällsplanering i en svensk kontext med fördjupning i översiktlig planering samt en kort introduktion till planerarroller och en kort bakgrund till varför studien genomförs. Syftet och frågeställningarna presenterar uppsatsens syfte och frågeställningar. Avgränsningar fastställer den tematiska och geografiska avgränsningar för uppsatsen.

Uppsatsens teoriavsnitt redogör för teori kring planeraren som yrkesroll, teoretiska moduler för planering i form av planeringstraditioner och kopplas till planerarroller.

Litteraturgenomgång och tidigare forskning redogör för relevant tidigare forskning kopplat till planerarroller och metoder kopplade till planeringsforskning. Metodavsnittet redogör för uppsatsens metodval, genomförande, analys och etiska överväganden.

Resultatet är indelat i tre avsnitt; det första redogör för hur planerarrollerna tillämpas på uppsatsens respondenter, det andra för planerarnas roller i förhållande till deras praktik, samt det tredje och sista som presenterar motsägelser i att etikettera planerare. Diskussionen inleds med en generell diskussion av resultatet, därefter fördjupningar om resultatet i förhållande till tidigare forskning samt förslag på framtida forskning.

2.2 Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad både tematiskt och geografiskt. Uppsatsen är tematiskt avgränsad till att endast undersöka planerarroller hos kommunala planerare som arbetar med översiktlig och strategisk planering inom det kommunala planeringssystemet. Den geografiska avgränsningen utgörs av att de planerare vars intervju svar undersökningens resultat baseras på är yrkesverksamma i kommuner i Västsverige, närmare bestämt i kommuner i Göteborgsregionen och Skaraborg.

3. Litteraturgenomgång och tidigare forskning

Nedan följer en litteraturgenomgång av forskningsfältet. Materialet har hämtats med en bred sökning av litteratur tillhörande planeringsforskning. En systematisk litteraturgenomgång användes som tillvägagångssätt, vilket är en metod för att skapa transparens i frågan om hur litteraturen har hämtats (Bryman, 2018, s. 139). Det första steget var att definiera genomgångens syfte och omfattning, vilket initialt formulerades brett med frågeställningen: Hur har planerarroller använts i planeringsforskning?

Därefter startades sökning av litteratur som främst gjordes via Google Scholar genom att hämta refererade vetenskapliga artiklar på tidigare känd litteratur. Artikeln *Self-perceptions of the role of the planner* av Fox-Rogers och Murphey (2016) var av stor betydelse. Vidare användes databasen Business Source Premier. Exempel på sökord som användes var: "role of planners", "self-perception planners", "planner definition*". Kunskapsöversikten skriven i boken *Perspektiv på planering: Frågeställningar och frontlinjer inom planeringshistorisk forskning* (Hall et al., 1991, s. 139) bidrog även till identifiering av många passande artiklar direkt relaterade till forskningsfältet.

Den tidigare forskningen berör till viss grad olika begreppsapparater än den kulturgeografiska, exempelvis arkitekturens. Kulturgeografi brukar uppfattas som en samhällsvetenskaplig disciplin, vilket delar en samhällsteoretisk verktygslåda, vilket har skillnader jämfört med arkitekters (Gren & Hallin, 2003, s. 19). Dessa gemensamma nämnare i kulturgeografin och arkitekturen har skapat ett utrymme inom planeringsforskning där de båda disciplinerna delat utrymme. Det kulturgeografer har gemensamt med arkitekter är det

rumsliga perspektivet, vilket innehar begrepp som rum, plats, landskap och region (Hall et al., 1991, s. 139). Hänsyn till disciplinernas skillnader har tagits då arkitekturens estetiska och formgivande begrepp undgåts.

3.1 Planerarroller och planeringsforskning

Planeringen av det gemensamma rummet, vilka aktörer och inställningar, men även mer utomstående frågor som organisationsteori, sociologi och företagsekonomi förekommer inom forskning om planerarroller (Hall et al., 1991, s. 131). Hall et al., (1991) redogör utförligt för de dominanta planerarrollerna inom forskningen (se 3.3). Att däremot förstå hur definitionerna har tagits fram är en svårare uppgift. I det nedanstående presenteras ett urval av planeringsforskningen som berör planeringsforskning med koppling till av planerares roller.

Planerarrollerna som Hall et al., (1991) sammanfattar 1990-talets planeringsforskning med förekommer ständigt i den litteratur som hämtats (se Tabell 1). Ennis (1997, s. 1938) hävdar exempelvis att rollen som ”förhandlare” existerat så länge samhällsplanering funnits. Vidare menar han att utvecklingen av roller har sin rot i regleringar kring implementeringen av planer under början på 1900-talet. Denna förklaring på utökandet av planerarroller förekommer även av Strand (1969) och Asplund (1997) som understryker att den ökade mångfalden av intressen gällande stad och rum gett upphov för en stadsplanering med krav på fler perspektiv. Detta är något som Asplund (1997, s. 199) betonar skapar svårigheter för planerarna att identifiera sig själva, men också yrkeskåren i sin helhet.

För att exemplifiera bredden i moderna definitioner använder sig Özdemir och Tasan-Kok (2019) av tidigare inte omtalade dominanta roller. I deras forskning om nederländska samhällsplanerares balansering av intressen menar de att rollerna ”brainstormer”, ”professional companion” och ”co-creator” kan anpassas. Forskarna menar att nederländska tjänstemän utnyttjar oortodoxa metoder, vilket inte är överensstämmande med klassiska definitioner som ”participatory planning” (Özdemir & Tasan-Kok, 2019, s. 749). I stället påpekar de att exempelvis ”brainstormer” kännetecknas av samhällsplanerarnas arbete med att sätta invånare i processen att tänka kring stadsplaneringsfrågor.

Vidare ses ”professional companion” som en proaktiv planerare, vilket betonar en önskan att tillbringa tid med medborgare, snarare än att endast inbjuda dessa till olika evenemang (Özdemir & Tasan-Kok, 2019, s. 745). Den sista, ”cocreator”, anses vara på en experimentell nivå där planeraren agerar som en guide till det offentliga planerandet. Samhällsplaneraren ses således inte som en aktör vilket medlar mellan intressen, utan arbetar i syftet att assistera medborgares egna planeringsmål och syften (Özdemir & Tasan-Kok, 2019, s. 751).

En otydlighet kring hur eller varför en viss definition används uppfattas i majoriteten av litteraturen. Forskning som ligger nära i tiden, exempelvis Berglund-Snodgrass och Högström (2018) redogör delvis för hur nya planeringsideal uppkommit. Men i deras egen undersökning av studenters attityder och indelning av dessa i planerarroller finns ingen tydlig beskrivning av hur definieringarna tagits fram. I vissa artiklar, exempelvis Özdemir och Tasan-Kok (2019) motiveras dessa definitioner tydligt, men med andra, exempelvis Othengrafen och Levin-Keitel (2019) tycks definitionerna brukas i sekundärt syfte för att driva ett större metanarrativ.

3.2 Metoder och planeringsforskning

Användning av intervjuformer är en förekommande metod i nordisk planeringsforskning för att kategorisera samhällsplanerare i förutbestämda eller nyskapade definitioner (Hall et al., 1991, s. 140). Dessa tenderar att utföras antingen kvalitativt via strukturerade intervjuer, eller i enkätformat med likertskala. Ett exempel på det förstnämnda är forskning i Irland av Fox-Rogers och Murphy (2016), vilka intervjuade 20 samhällsplanerare i Dublinområdet. Genom att transkribera intervjuer och tolka responderas värderingar kopplade till bredare teoretiska ramverk delades respondenterna in i forskarnas definitioner och teoretiska utgångspunkter.

Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 88) sammanfattade resultaten av deras studie med att det fanns vissa frågor som studiens respondenter var mer benägna att svara på jämfört med andra. I Dublinområdet menar de att somliga högre positionerade planerare i respektive organisation tenderade att inte utveckla deras svar gällande deras roll i planeringssystemet. Detta är en iakttagelse som även förekommer i brittisk planeringsforskning med fokus på planerares personliga värderingar (Campbell & Marshall, 2000). Vidare menar Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 88) att de dominant rollerna (se Tabell 1) är motsägelsefulla i hänsyn till hur yrket utvecklats över tid. De menar att det finns tendenser av planerare att beskriva den personliga

rollen som en simpel ”administratör” eller ”medlare” då politiker är de som fattar besluten, vilket undanröjer ett personligt ansvar i rollen som samhällsplanerare (Fox-Rogers & Murphy, 2016, s. 89).

Kvantitativa metoder på i forskningsfältet har gjorts av Knox och Masilola (1990) som undersökt attityder hos planerare i tredje världen via enkäter. Slutsatsen av deras studie, likt tidigare nämnda studier är att en konventionell acceptans kring roller som ”administrativa” och ”teknologiskt inriktade” är dominanta (Knox & Masilola, 1990, s. 11). Ytterligare ett exempel på kvantitativ forskning är Othengrafen och Levin-Keitel (2019) vars undersökning med enkäter om värderingar och planerarroller i medelstora tyska städer syftat till att ifrågasätta respondenternas attityder till planeringspraktiker. Samhällsplanerare i offentlig anställning i tyska städer mellan 20,000 och 100,000 invånare valdes för att få en representativ bild av både planerare, då avgränsningen är dominerande bland yrkesutövarna. En av slutsatserna de observerat var att planerarna i Tyskland, dels genom praktiska uppgifter, dels genom värderingar rört sig mot tekniska praktiker (Othengrafen & Levin-Keitel, 2019, s. 121). Denna utveckling är något de menar även speglas i den europeiska forskningen. Anledningen till detta misstänks vara yrkets övergripande ramverk inom det offentliga med ökat fokus på den juridiska aspekten av arbetet (Othengrafen & Levin-Keitel, 2019, s. 122).

Ett exempel på tvärvetenskaplig forskning från Sverige är Wibergs (1987) avhandling *På jakt efter en roll*. Avhandlingen som gäller Göteborgs stadsbyggande grundar sig i författarens egna erfarenheter som tjänsteman i förvaltningen. Wiberg (1987) använde enkäter, dokumentationsstudier och intervjuer med arkitekter, civilingenjörer samt tjänstemän vida olika förvaltningar. Detta är ett praktexempel på den samhällsvetenskapliga forskningen om planerarroller och värderingar under 1980- och 1990-talet. Några av de frågor som Wiberg önskade besvara var: “Vilka aktörer finns inom förvaltningarna?”, “Vem har inflytande?” och “Hur beskriver tjänstemännen sin och förvaltningens placering inom planeringssystemet?” (Wiberg, 1987, s. 38). Han menade genom sin avhandling att han identifierat tre typer av aktörer vid Göteborgs stadsbyggande: experten, byråkraten och administratören, vilket var ett resultat av en form av triangulering mellan planeringstraditioner, tidigare forskning och de samlade uttryck som samlades via hans mångfacetterade metod (Wiberg, 1987, s. 40).

4. Teori

4.1 Planeraren

Planeringsyrket är till sin natur svårt att definiera, men centrala komponenter som utgör grunden för planerarens yrkesutövanden, enligt Nilsson, (2014, s. 10) är *professionella kompetenser, faktakunskap, erfarenhet och värdegrund*. Dessa begrepp förklaras mer ingående nedan:

De professionella kompetenserna utgörs av de inlärdade eller inövade sätt som planeraren utför i genomförandet av sitt arbete. De kan bestå av användandet av fackspråkliga termer för abstrakta fenomen som grundar sig i en "icke-verklighet" i den mening att de inte är knutna till fysiska objekt utan mer beskriver idealistiska och immateriella aspekter av planeringen. Den faktakunskap, enligt Nilsson (2014, s. 10) som planeraren har bygger på den utbildning och den erfarenhet av yrket som planeraren skaffat sig genom sin formella utbildning och genom erfarenhet under den tid som planeraren varit yrkesverksam.

Erfarenhet utgörs, enligt Nilsson (2014, s. 11), av konsten att utöva sitt yrke och yttrar sig främst genom det resultat som tillkommer av arbetet, såsom planer, utredningar etcetera. Kvaliteten och innehållet i dessa avgörs av planerarens erfarenhet. Värdegrund utgör en viktig komponent av planerarens yrkesutövande, och planerarens värdegrund utgörs vanligen av vad planeraren anser utgör det goda samhället och strävan att genom planeringen nå dit.

Det är enligt Nilsson (2014, s. 9) utifrån att tillvarata allmänintresset som planeringen tar sitt avstamp och baserar sin legitimitet på. Vidare beskrivs hur planeringen som beslutsprocess legitimeras av rationalitet och det demokratiska systemet, medan själva innehållet i planeringen, den produkt som planeringen resulterar i, legitimeras av en tanke om framåtskridande och utveckling i samspel med att tillvarata ett allmänintresse med en strävan mot konsensusökande. Vilka konkreta former tar sig detta då i en svensk planeringskontext?

Som tidigare lyfts i inledningen (se 1.0) är det kommunerna som har monopol på planeringen av mark och vatten i Sverige, och det är genom upprättandet av en översiktsplan som den planeringen och tillvaratagandet av allmänintresset sker. Enligt Boverket (2022) är

översiktsplanen det dokument som såväl ska vara strategiskt vägledande för samtliga beslut som rör planering (såsom detaljplaner, områdesbestämmelser och bygglov), men även tillvarata allmänna intressen samt prioritera de allmänintressen som är miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbara. Översiktsplanen är dessutom ett dokument som ska uppdateras fortlöpande och arbetas aktivt med, och har därmed både en upprättande- och genomförandefas som löpande ska arbetas med av de kommunala planerarna.

De steg i framtagandet och tillämpningen av en översiktsplan består enligt Boverket (2022) i följande steg: initiera, samråda, granska, anta, välja åtgärder, budgetera, genomföra, använda, följa upp, utvärdera och ta fram planeringsstrategi. Under alla dessa steg utom “antagande” och “val av åtgärder & budgetera” (vilka i högre grad behandlas politiskt i och med antagandet av översiktsplanen i sker i kommunfullmäktige) ligger det på de kommunala planerarnas bord att utifrån uppdraget de har i sina yrkesroller att forma och ta fram planen. Det är vad som i sin tur formar och konstituerar dessa planerare som undersöks med hjälp av att studera planerarroller och planeringstraditioner.

4.2 Moduler för planering

Av stor betydelse för denna studie är frågan om planerarroller och planeringstraditioner. Hall et al., (1991, s. 47) betonar att planering är ett notoriskt svårfångat fenomen. Så är även fallet med att kategorisera historiska och nutida fenomen i teoretiska moduler. Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 75) menar att den centrala förståelsen för dessa tolkningar grundar sig i tolkningar av statens roll i samhällets planering. I detta kapitel presenteras fem moduler för planering, vilket delvis inspirerats från Schoenwandt (2008). Dessa teoretiska moduler har använts i uppsatsen för att förstå och kategorisera planerarroller i teoretiska ramverk. De planerarroller som presenteras längre ned i uppsatsen utgår främst från dessa. Schoenwandt (2008) tar sju moduler i anspråk för att beskriva dominanta planerartraditionerna de senaste tre årtiondena. I kontext för denna uppsatts har fyra av dessa använts med vissa tolkningar, då samtliga inte kunnat tas i anspråk i förhållande till materialet från intervjuerna.

4.2.1 Rationell planering

Den rationella modulen för planering är som Schoenwandt (2008, s. 4) poängterar källan till många av de resterande modellerna. Det är det typiskt tekniska tillvägagångssättet som utgår

från att planeraren i frågan överväger alternativ, identifierar och utvärderar beslut utifrån konsekvensanalyser (Schoenwandt, 2008, s. 5). Som Schoenwandt (2008) poängterar var detta tillvägagångssätt mycket dominerande under 1950- och 1970-talet, då en tilltro till planeringen som verktyg för en bättre framtid var ledande.

Precis som Schoenwandt (2008, s. 5) hävdar även Beckman (1964, s. 326) att förtroendet till tekniken som ett medel för att bidra till samhällets bästa krävde en professionell expertis. Denna expertis, vilket i stor mån grundat sig på planerarnas erfarenheter och kunskaper menar Dunleavey och O'Leary (1987, s. 175) förändrades allt eftersom till ett misstänkliggörande av offentligheten. De två forskarna menar att planerare som verkar inom denna moduls teoretiska ramverk kan förekomma att se sig själva som en administrativ elit. Denna byråkratiska roll menar Dunleavey och O'Leary (1987, s. 176) kan nå nivåer de beskriver som ”statsmän” vilket kännetecknas av en tro till statens handlingsutrymme som lösning på samtliga sociala problem.

4.2.2 Pluralistisk planering

En av de alternativ som uppkom som ett svar på den rationella planeringens teorier och ideal var advocacy modulen under 1960-talet. Artiklar som *Advocacy and Pluralism in Planning* av Davidoff (1965) argumenterade för att offentligheten består av mer än en homogen grupp. Förespråkarna belyste samhällets olika gruppers behov och deras varierande tillgång till att förverkliga dessa i planeringssystemet.

Davidoff (1965, s. 337) menade att i stället för att endast arbeta utifrån samhällets bästa, bör planerare själva engagera sig i politiken. Detta var något som Schoenwandt (2008, s. 8) menar var en del av tidsandan då modulens frammarsch gav upphov till en bredare förståelse för de underrepresenterade inom stadsplaneringen. Schoenwandt (2008) poängterar dock att modulen ledde till motstridande lösningar sett till den teoretiska grunden. Att se planerare som en form av juridiska rådgivare menar Schoenwandt (2008, s. 9) snarare kan leda till en övertro till individen snarare än kompromisser som krävs i den politiska arenan. Att kunna föra dialoger mellan olika parter anser Sager (2009, s. 69) är en viktig komponent för planerare inom det teoretiska ramverket. I Sverige är exempelvis samråd via medborgardialoger juridiskt bindande för översiktsplaner (Boverket, 2021).

4.2.3 Marxistisk planering

Mot slutet av 1960- och början på 1970-talet skrev teoretiker med en marxistisk teoretisk utgångspunkt om städer och planeringen av dem. En av dessa var Henri Lefebvre som publicerade boken *Le Droit à la ville* 1968, vilket översatt till svenska betyder rätten till staden. Enligt Lefebvre (1968, s. 57) var planering av städer först och främst en politisk aktivitet inom ramarna för den kapitalistiska staten. Oavsett vilken form av analys teoretiker som anslöt sig till detta metanarrativ använde sig av var slutsatserna likartade (Couper, 2015, s. 67). Planering som koncept menar Schoenwandt (2008, s. 19) kritiserar utifrån det marxistiska förhållningsättet för att endast tjäna kapitalet. Planerarnas egna agens blir således av mindre värde inom denna modul, då endast en illusion av faktisk påverkan kan skapas, så länge det rådande systemet kvarstår.

Fjällbäck, J. (2018) poängterar att begreppet "appropriation" som Lefebvre flitigt utnyttjade kan beskrivas likt att en plats omformas av människorna själva. Gruppen eller gruppernas egna behov tas i anspråk och approprieras genom att själva omforma det urbana rummet. Om detta teoretiska begrepp skulle appliceras till planerarens nutida yrkesroll blir som tidigare nämnt den egna rollen oerhört invecklad. Att förespråka en omdaning av samhällets ekonomiska system samtidigt som en aktivt arbetar inom det kan därför uppfattas svårtolkat rent professionellt.

4.2.4 Nyliberal planering

Till skillnad från tidigare nämna modulers syn på staten som verktyg för mer eller mindre progressiva förändringar hävdar Schoenwandt (2008, s. 16) att planerare tillhörande den nyliberala traditionen sätter sin tro till äganderätten. Individens frihet hamnar överlägset andra intressen. Harvey (2007, s. 64) menar att den nyliberala staten i teorin ska främja individuella äganderätter. Vidare menar han att dessa institutionaliserade rättigheter ska främja privata etableringar, vilket kan och bör stödjas av offentliga medel (Harvey, 2007, s. 65).

Sager (2009, s. 66) menar att slutet på 1970-talets ekonomiska doktriner lett till en nyliberalisering av planeringstraditionen. Denna omdaning har resulterat i planerarroller som söker byråkratiska substitut för marknadslösningar. Till skillnad från andra dominanta

planeringstraditioner, ingår inte ansvarskrävande från exempelvis politikens sida i den nyliberala traditionen. I stället skapar modulen en eftersträvan i planeringsyrket att sträva efter effektivitet, konkurrens och mätning (Sager, 2009, s. 70).

4.3 Planerarroller

I samhällsplanerares vardagliga arbete i den offentliga sektorn menar Othengrafen och Levin-Keitel (2019) att planerarna antar varierande roller baserade på olika planeringsperspektiv. Några av dessa perspektiv redoviseras nedan (se 4.1). De menar vidare att användningen av planerarroller kan tillämpas antingen individuellt för att förstå planerares värderingar och inställningar till maktkonflikter, eller generellt för att få inblick i planeringstraditioner (Othengrafen & Levin-Keitel, 2019, s. 116). Ett exempel på den individuella inriktningen i forskningen är Kirk (1987, s. 6) som menar att förståelsen av en roll baseras på normer, beteenden, attityder och värderingar associerade med en position. Albrechts (1991, s. 123) påpekar däremot att planeringen endast kan förstås i samband med statens förändrade karaktär och beslutsfattande.

I ett försök att sammanfatta forskningsfältets mest använda planerarroller skriver Hall et al., (1991, s. 139) att dessa är: ”samordnare”, ”skapande konstnär”, ”expert”, ”byråkrat”, ”administratör”, ”advocacy planner” och ”manipulator”. Att beskriva planerarroller menar Hall et al., (1991, s. 144) har förskjutits alltmer från planen i sig och planeringsmetodik till planeringsprocessen. I den samtida forskningen använder Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 75) rollerna ”mediator”, ”administrator”, ”facilitator”, ”expert”, ”advocate”, ”social gatekeeper” och ”facilitator of development”. Vi sammanfattar rollerna av Hall et al., (1991) och Fox-Rogers och Murphy (2016) nedan.

Tabell 1

Sammanfattning av planerarroller

Planerarroller	Fox-Rogers och Murphy (2016)	Hall., et al (1991)
Medlare/samordnare	Medla mellan olika motsättande intressen	Variation mellan passivitet och beslutsamhet av egna

		värderingar
Administratör	Implementering av fattade beslut	Distans till sakfrågor, politikens tjänare
Expert	Drivande av en expertkompetens	Ställer sig utanför politikens sfär, upplyst
Advocate	Sträva efter samhällelig förbättring utanför planeringen	Arbeta för progressiv förändring inom planeringen

Notering. Medlare/samordnare har sammankopplats då liknande beskrivningar med olika titlar använts.

5. Metod

Detta kapitel redogör uppsatsens utformning, data och metoder. Inledningsvis motiveras metodval och vi redovisar för våra erfarenheter av forskningsämnet. Under *Rekrytering av intervjupersoner* behandlas urval, den praktiska kontakten och etiska övervägningar. Det avslutande kapitlet beskriver metoden för att sortera och kategorisera det material som hämtats samt att analysera resultatet.

5.1 Intervjuer

Totalt intervjuades fyra planerare som samtliga har arbetat med eller aktivt jobbar med översiktsplanering vid en svensk kommun. Alla fyra var anställda vid svenska kommuner med titeln planarkitekt eller samhällsplanerare, två av dessa vid samma kommun. Längden på intervjuerna varierade mellan 25 och 45 minuter.

Langley och Meziani (2020) lyfter fram att det finns en rad olika sätt att basera intervjuer på. En av dessa är lärlings-genren som strävar efter att tillgodose praktisk kunskap av de intervjuade, vilket aktivt eftersträvades för uppsatsen. Författarna betonar att denna intervjuteknik kan användas i många olika syften, varav en av dessa är studier som fokuserar på expertis och organisatoriska kunskaper (Langley & Meziani, 2020, s. 375).

Studien utfördes med semistrukturerade intervjuer. Till skillnad från en strukturerad intervju, menar Bryman (2018, s. 565) att en semistrukturell- eller djupintervju har en mindre specifik karaktär. Intervjuguide menar författaren därför kan innehålla allt mellan guidande frågor och allmänna teman för att assistera med att leda intervjun. Författaren menar fortsatt (2018, s. 565) att det är viktigt att formuleringen av eventuella frågor inte hindrar nya idéer eller tankesätt att presenteras under en intervju.

I och med studiens kvalitativa angreppssätt och som tidigare nämnts, tidigare forsknings avsaknad av metoden skapades en öppen semistrukturell intervjuguide (se Bilaga 9.2). Frågorna kategoriserades utifrån Kvales nio frågekategorier (Kvale, 1996, s. 133). Dessa frågor användes som ett verktyg för att skapa en framdrift i intervjuprocessen, samtidigt som nya infallsvinklar kunde hittas. Dessa frågekategorier består av: Inledande frågor, uppföljningsfrågor, sonderingsfrågor, preciserade frågor, direkta frågor, indirekta frågor, strukturerande inpass, tystnad och tolkande frågor. Utöver de öppna frågorna användes ett par ledande teman rörande samhällsplanering. En av dessa var makten av rummet, kopplat till Lefebvres (1969) och David Harveys (2007) marxistiska teoribildning. En annan av de teman som utgicks ifrån var avvägningen mellan allmänna och enskilda intressen, vilket kan knytas till den rationalistiska teoribildningen som enligt Schoenwandt (2008, s. 5) utgår från att göra avvägningar utifrån konsekvensanalyser.

Samtliga intervjuer genomfördes med samma semistrukturerade intervjuguide som bas. Då vi är två studenter som hållit i intervjuerna parallellt finns viss skillnad mellan typerna av uppföljningsfrågor i samtalen.

5.2 Intervju via Zoom och fysiskt

Två av intervjuerna genomfördes via personliga intervjuer online i programmet Zoom, resterande två fysiskt. Intervjuerna via Zoom utfördes med video på, men endast ljudet spelades in för integritetsändamål. Covid-19 pandemin har förändrat hur många människor, speciellt hur tjänstepersoner arbetar (Lowenthal et al., 2020). I och med vår personliga inblick i den digitala vanan bland översiktsplanerare ansågs fördelarna med digitala intervjuer starka. Resor till och från intervjuerna skulle innebära en ökad kostnad i form av transport. Tiden som skulle tillbringats med att resa till kommunerna kunde även reduceras. Vidare var

den tidsmässiga aspekten viktig, då flexibiliteten av intervjuer via Zoom gjorde bokning och eventuella förhinder lätthanterliga. Bryman (2018, s. 593) poängterar även att forskningens generella första intryck av personliga intervjuer online varit positiva.

5.3 Rekrytering av intervjupersoner

Urvalet av översiktsplanerare utgick främst från ett målstyrt urval. Detta är något Bryman (2016, s. 499) menar är det mest använda urvalet i kvalitativa undersökningar. I uppsatsens fall betyder detta att tjänstemän i yrkesroll som översiktsplanerare kontaktades för intervjuer. Forskningsfrågorna styrde således urvalet av tjänstemän, där för oss tidigare bekanta översiktsplanerare kunde kontaktas med kunskap om deras roller i respektive kommun. Detta är något som kan vara en nackdel om tidigare bekantskaper inte funnits, då yrkestitlar och arbetsuppgifter kan variera stort mellan olika kommuner.

Likt studien av Fox-Rogers och Murphy (2016) vidhölls en öppenhet till potentiella snöbollseffekter. Detta är en metod som Bryman (2018, s. 504) pekar på kan vara användbart för att få ytterligare respondenter utifrån de initialt kontaktade. Detta sågs positivt då viss osäkerhet om det inledande materialet skulle leda till mättnad eller ej, samtidigt som det visat sig mycket användbart av de nämnda forskarna. En person kontaktades med hjälp av metoden, men fick förhinder att medverka.

För att skapa kontakt och ställa förfrågan om intervju skickades mejl ut till respondenter som identifierades via kommunernas webbplatser. Mejlet innehöll en kort beskrivning av studien där deras roll som översiktsplanerare betonades och varför deras åsikter efterfrågades (se Bilaga 9.1). Förslag lades fram för formen av intervjun, då en öppenhet för distans eller fysiska intervjuer uttrycktes. Utöver detta formulerades medgivande att få spela in samtalen och att intervjupersonerna anonymiseras i uppsatsen. Mer om detta under etiska överväganden. Då tidigare kunskap om tjänstemäns mejlvanor valdes dessa mejl att skickas tidigt på en måndag. Sju av tio svarade på det utskickade mejlet. Fyra av dessa kunde medverka vid intervju.

5.4 Analys av material

Tematisk kodning användes för att identifiera uttryck som kunde kategoriseras i en eller flera planerarroller. Kodningen utfördes med hjälp av Brymans (2018, s. 707) generiska angreppssätt för kvalitativa data. Genom att understryka ord och meningar som berörde intervjupersonernas syn på planerarrollen togs ett första steg till att göra sig bekant med materialet. En öppen kodning av understrukna delar samlade teman och yttringar. Därefter följde en process med att identifiera tidigare välkända eller modifierade planerarroller till en samling av liknande uttryck. Gemensamma element skapades till teman vilket i sin tur etiketterades som kommentarer i transkriptionerna. Ett exempel på en tematisk kodning som utfördes efter en intervju var när Intervjuperson 1 yttrade ”De ger oss mandat och har ett förtroende i att vi är experter på det vi gör”. Utifrån de planerarroller som identifierats som passande till intervjupersonerna kunde denna mening kategoriseras som en ”expert”. Ett annat exempel är uttryck för att ”medla mellan olika intressen”, vilket kodades som tillhörande medlarrollen.

Kontinuerlig analys av alla intervjuer till samtliga var genomförda utfördes. Denna form av analys är något Bryman (2018) rekommenderar för kvalitativa djupintervjuer. En fördel med metoden menar Bryman (2018, s. 579) är att det kan göra forskaren mer medveten om teman som kan dyka upp under intervjuer.

5.5 Etiska överväganden

På ett övergripande plan har de forskningsetiska principerna av Vetenskapsrådet (2017) följts. Uppsatser på C-nivå inte är förpliktiga att ansöka om etikprövning. Som Vetenskapsrådet (2017, s. 15) skriver måste forskare beakta de allmänna etiska kraven. Dessa krav är bland andra: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Som nämnt i kontakt av intervjupersoner meddelades respondenterna om att anonymitet garanteras. Redogörelse för uppsatsens syfte, information och att intervjuinspelningen endast kommer nyttjas för uppsatsens ändamål sades muntligt i början av varje intervju. Vid varje intervjuinspelning har ett förtydligande yttrats om att deltagandet vid intervjun är baserad på frivilliga grunder och ett ömsesidigt samtycke. De intervjuade informerades om att de kan

avbryta samtalet när som helst. Det har understrukits att det transkriberade materialet kunde skickas till den intervjuade vid önskemål. Detta önskemål uttrycktes inte, vilket underlättade arbetsprocessen. Vi har under bearbetning av materialet valt att inte återge personliga detaljer som arbetsort eller roll i kommunernas organisation, då denna typ av information enkelt kan leda till identifiering av individerna.

5.6 Metoddiskussion

5.6.1 Kvalitativt och kvantitativt

Urvalet av respondenter för studien har stor betydelse för resultatet. Till stor del bygger majoriteten av uppsatsen på respondenternas egna reflektioner i relation till teori och tidigare forskning. Studiens kvalitativa förhållningssätt har använts på det vis att de semistrukturerade intervjuerna försökt gå på djupet gällande uppsatsens syfte och frågeställningar. I denna uppsats var intervjuerna med citat och tematisk kodning av stor vikt. En annan metod som nämnts är den kvantitativa som Knox och Masilola (1990) som menar att deras resultat kan ses som mer generaliserbart jämfört med intervjuformer. I denna uppsats uppfattades däremot, i hänsyn till tidigare forskning, en kunskapslucka för forskning med en kritisk ansats gentemot planerarroller. Att gå på djupet om planerarroller skulle vara möjligt med exempelvis enkätstudier, men skulle då förlora den personliga kontakten, vilket ansågs vara vår utgångspunkt med studien.

5.6.2 Respondenter, urval och reflexivitet

Då fullständig anonymitet utlovats till samtliga respondenter har mycket lite personlig eller professionell information skrivits ut i uppsatsen. Detta är av särskild betydelse då exempelvis mindre kommuner har ytterst få anställda vid respektive plankontor som arbetar med just översiktsplanering. Att ange respondenternas ålder, kön eller specifik position inom den kommunala förvaltningen blir därför problematiskt utifrån de tidigare etiska övervägandena. Att förmedla för mycket information hade således brutit det ömsesidiga samtycket mellan parterna och riskerat att känsliga citat kopplats till individuella respondenter.

Kortfattat kan ytterligare information presenteras om respondenterna. Notera att yrkestitlarna,

som tidigare nämnts inte är en fullständig beskrivning av arbetsuppgifter och kan variera mellan olika kommuner.

Intervjuperson 1: Utbildningsbakgrund som kulturgeograf. Arbetar idag som planarkitekt med 11 års erfarenhet i en rad olika kommuner i Västra Götaland.

Intervjuperson 2: Utbildningsbakgrund som arkitekt. Arbetar idag som planarkitekt med erfarenhet som bygglovshandläggare och husarkitekt.

Intervjuperson 3: Utbildningsbakgrund som statsvetare. Arbetar idag som översiktsplanerare med 15 års erfarenhet inom samhällsbyggnadsområdet.

Intervjuperson 4: Utbildningsbakgrund som fysisk planerare. Arbetar idag som översiktsplanerare med erfarenhet av teknisk infrastruktur.

Ett problem som uppstod under arbetet med uppsatsen var en liten urvalsstorlek. Detta är ett problem som Bryman (2018, s. 506) menar kvalitativa forskare ställs inför mycket ofta. Uppsatsen strävade inte efter ett generaliserbart resultat i likhet med tidigare kvantitativa studier och inte heller något sannolikhetsurval i relation till populationsstorlek. Däremot, precis som Bryman (2018, s. 506) skriver så bör kvalitativa studier tillämpa dess omfång om jämförelser mellan grupper ska utföras. Denna rekommendation kan vid första anblick tillämpas vid denna uppsats då översiktsplanerares roller har jämförts. Dock har inte detta skett i en stor grad. Ett exempel på detta vore om syftet var att jämföra översiktsplanerares upplevda planerarroller mellan kommuner och regioner. Uppsatsen jämför inte heller kön, ålder, hierarkisk plats vid arbetsplatsen eller andra variabler av respondenterna. Skulle dessa faktorer tas med skulle så även urvalsstorleken behöva ökas drastiskt.

I och med tidsbristen med en C-uppsats var det svårt att hitta fler översiktsplanerare som kunde medverka vid det urval som gjorts. Hade mer tid varit tillgängligt skulle mer tid kunna tillbringas vid rekrytering av intervjupersoner i uppsatsskrivandets startskede. Att transkribera och använda en tematisk kodning var även tidskrävande, trots att endast fyra intervjuer genomfördes. Sett till teoretisk mättnad var det svårt att helt konstatera i förväg hur många respondenter som skulle behövas för att bedöma urvalets lämplighet. Detta är något som Bryman (2018, s. 507) menar är vanligt, men kan vara problematiskt då kriterierna för

vad som tolkas vid teoretisk mättnad är mångtydiga.

Bryman (2018, s. 471) poängterar att begreppet reflexivitet kan användas för att reflektera över konsekvenserna av valda metoder. Sett till denna uppsats är vi uppsatsförfattare i en intressant position då det målstyrda urvalet ledde till en mycket personlig rekrytering av intervjupersoner. Då majoriteten av de tänkta respondenterna som kontaktades i studiens startskede hade personligt förflutet med oss uppsatsförfattare har dessa egenskaper otvivelaktigt haft inflytande. Som tidigare nämnt kan dessa relationer inte problematiseras helt öppet, då detta skulle kunna leda till att respondenternas anonymitet inte kan säkerställas. Däremot kan det nämnas att de tidigare kontakterna med de fyra respondenterna ägt rum via arbete. En konsekvens av detta kan ha varit att det professionella förhållandet lett till ett resultat som möjligen skulle skilja sig om denna relation inte fanns. Intervjuernas överförbarhet kan således ha påverkats, antingen i positiv mening att vänliga relationer lett till ett djupare samtal, eller i negativ mening då respondenten valt att uttrycka sig kortare. En helt okänd student för respondenterna skulle även möjligtvis ha gett andra typer av svar till frågorna jämfört med de som givits vid denna uppsats. Ett redskap som använts för att förbigå att tidigare erfarenheter med respondenterna skulle få konsekvenser under själva intervjuerna var användningen av intervjuguiden.

5.6.3 Kodning av data

Som tidigare nämnt har en tematisk kodning (se 5.4) använts för att koda transkriberingarna från intervjuerna. Kodning är något som Bryman (2018, s. 698) menar ofta utgör startpunkten för kvalitativa analyser av data, vilket ibland även kan kallas indexering. Det finns en rad olika tillvägagångssätt att använda kodning till kvalitativa analyser. Ett av dessa -,redskap är tematisk analys. Sett till kodning kan detta ske med hjälp av fältanteckningar eller etiketter på delar som har teoretisk eller praktisk betydelse (Bryman, 2018, s. 703). Kontinuerliga jämförelser menar Bryman (2018, s. 690) är av stor vikt vid kvalitativa analyser då kodningen kan tendera att ständigt förändras under arbetets gång.

I vår uppsats användes en liknande metod då det ansågs svårt att nå en tillräckligt god analys med teoretisk mättnad endast utifrån förutbestämda kategorier. Kodning kan däremot som Bryman (2018, s. 700) påpekar tendera att ha en dominerande effekt. Ännu ett kritiskt

moment som rör kodningsförfarandet menar Bryman (2018, s. 701) är det ”narrativa flytet”. Bryman (2018, s. 701) poängterar att den sociala situationen kan gå förlorad om det övergripande fokuset blir att indela kvalitativ data i strikta kategorier.

Kodningen av uppsatsens kvalitativa data, intervjutranskriptionerna, inleddes med att läsa igenom samtliga transkriberade intervjuer. Därefter inleddes kodningen av materialet i form av initial kodning. I detta steg togs tidigare forsknings planerarroller i hänsyn till materialet. Frågor som ställdes var exempelvis: kan tidigare planerarroller användas för att koda materialet? Behövs nya planerarroller definieras och utarbetas jämfört med tidigare forskning? I det tredje steget som delvis följts av Brymans (2018, s. 707) exempel sammanfattades kodningen i form av memon till respektive initial kodning. Dessa memon var anteckningar kopplade till markerade delar av det transkriberade materialet. Exempel på detta var att motivera en viss kategorisering av planerarroll till ett uttryck. Steg fyra bestod av att praktiskt sätta etiketter på teman, vilket i vårt fall handlade om att göra ett urval av planerarroller att fortsätta arbetet med, vilket inleddes i den initiala kodningen. Det sista steget av kodningen, vilket kontinuerligt utarbetades under uppsatsskrivandet var kodningens betydelse. Som Bryman (2018, s. 708) skriver är det vid stor vikt att tydligt visa varför teman är av vikt och sambanden sinsemellan.

Utöver dessa verktyg användes ett antal begrepp till stöd för den praktiska kodningen. En av dessa var repetitioner, vilket Bryman (2018, s. 705) menar är teman som återkommer gång på gång. Dock påpekar Bryman (2018, s. 705) att repetition i sig inte är tillräckligt för att anses vara ett tema. Som tidigare nämnts (se 5.4) var uttryckliga rollegenskaper enkla att kategorisera utifrån repetitioner. Fanns flertalet hänvisningar till den egna rollen som ”expert” var det en stark indikator på dels en repetition av den upplevda planerarrollen, dels en bekräftelse av användandet av den specifika kodningen.

Inspiration till detta hämtades från Murphy och Fox-Rogers (2014, s. 81) som kodat likartade uttryck från respondenterna till teoretiska teman. I arbetet med kodningen förekom i materialet inga klara konflikter där ett påstående eller uttalande tydligt kunde anses falla inom ramen för två kategorier vilket föranledde att avvägningar mellan två olika roller på samma stycke eller mening inte behövde göras. Däremot fanns i de transkriberade intervjuerna längre stycken där respondenterna gick in på detaljer, emellanåt rena redogörelser, om olika projekt de jobbat med och liknande för att exemplifiera sina svar som

inte kodades då de saknade relevans för studien. Detta kan jämföras med annan forskning som åberopat tematisk kodning då Framework använts (Bryman, s. 704). Framework är kortfattat ett tabellverktyg som kan användas i tematisk kodning för att utforma ett index över centrala teman och delteman (Bryman, s. 704). I stället för att använda en tabell över indelningen utnyttjades färgkodning i det transkriberade materialet. Inledningsvis användes de tidigare nämnda fem planerarrollerna, *expert*, *medlare*, *administratör*, *facilitator* och *advocate* med individuell färgkodning.

Den tematiska kodningen presenteras eller visualiseras inte i uppsatsen, vilket är en självklar nackdel med hänsyn till läsares förståelse för en korrekt bearbetning av data. Däremot skulle detta kräva en stor mängd arbete, inte minst då samtliga transkriberingar har kategoriserats. För att få en överblick av materialets kodning krävs en genomgång av samtliga yttranden tillhörande varje enskild respondent. Att på ett tydligt och visuellt tillfredsställande vis beskriva denna metod var en utmaning som i hänsyn till tidsbrist inte kunde uppnås. Med ytterligare tid eller med kunskap om denna svårighet i ett tidigare skede skulle mer tid kunna tillbringas med en sådan visualisering. Även allmänna svårigheter som Bryman (2018, s. 259) menar öppna frågeställningar har kan ha haft konsekvenser för uppsatsen. Det kan exempelvis ha förekommit feltolkningar eller missar i den transkribering som gjorts, vilket kan leda till en missvisande bearbetning av data.

5.6.4 Reliabilitet och validitet

I denna del kommer studiens reliabilitet och validitets diskuteras. Validitets- och reliabilitetsbegreppet är inom ramen för kvalitativ metod omdiskuterat, och enligt Bryman (2018, s. 465) finns det mer och mindre relevanta delar av dessa begrepp som går att applicera på kvalitativa studier.

Studien har utgått ifrån kvalitativa intervjuer med ett mindre antal respondenter, vilket leder till att dessa inte kan anses bidra till en extern reliabilitet, det vill säga studiens replikerbarhet. Detta anses dock, enligt Bryman (2018, s. 465) vara vanligt förekommande i kvalitativa studier, då en grups sociala sammansättning och den miljö respondenterna vistas i inte är beständig över tid, och inte heller i rum. En viss intern reliabilitet kan vi dock anse ha uppnått, det vill säga att studiens författare under arbetet hade en gemensam bild av hur resultaten skulle tolkas (ibid.).

Även en intern validitet, alltså att en samstämmighet mellan observationer som gjorts och de teoretiska begrepp och ramverk som studien bygger på (ibid.) finns, kan anses finnas i denna studie. Detta då begrepp kopplade till planerarroller och de teoretiska moduler som togs fram även kom upp i respondenternas svar. Studien kan dock inte anses uppnå en extern validitet, vilket enligt Bryman (2018, s. 466) innebär att resultatet kan generaliseras till andra sociala miljöer och sammanhang. Detta beror främst på att antalet respondenter varit så få till antalet och verksamma på en begränsad geografisk yta, vilket gör att de slutsatser som dras inte med säkerhet kan antas vara tillämpbara på planerare generellt, utan just på kommunala planerare i Västsverige år 2022.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att studiens metod och därmed dess resultat är något snäv, sett både till antalet respondenter och den geografiska spridningen på dessa. Detta innebär att studien brister vad gäller extern reliabilitet och extern validitet. Däremot kan metoden som valts, och därmed även resultat, anses ge en ögonblicksbild och en geografisk begränsad uppfattning om hur yrkesverksamma kommunala planerare förhåller sig till och resonerar kring frågor om planerarroller i en västsvensk kontext, vilket kan ligga till grund för ämnets fortsatta undersökande i andra framtida studier och förhoppningsvis inspirera till liknande studier med en större population och en större geografisk spridning.

6. Resultat

I följande kapitel presenteras och analyseras uppsatsens resultat under sju rubriker.

Tillämpning av planerarroller på respondenterna behandlar hur appliceringen av planerarroller gjorts med hänvisning till analysen. Därefter motiveras de identifierade rollerna med citat från respondenterna. Problematisering av denna definieringsmetod beskrivs i rubriken *Motsägelser i att etikettera planerare*. Slutligen presenteras resultatet i en kort sammanfattning baserat på resultatkapitlets innehåll.

6.1 Tillämpning av planerarroller på respondenterna

Planerarna efterfrågades att uttrycka deras egen uppfattning om deras roll eller roller under intervjuerna. Trots detta fanns det mycket sällan enbart en roll att etikettera planerarna vid. Via analys av den tematiska kodningen (se 5.3) kunde fraser, meningar och ordval kategoriseras till fem olika planerarroller. Dessa roller var: ”administratör”, ”medlare”, ”expert”, ”advocate” och ”facilitator”. Som tidigare nämnts har dessa roller varit förekommande i planeringsforskningen sedan 1990-talet. Till skillnad från Özdemir och Tasan-Kok (2019) har etablerade roller använts i stället för att skapa nya roller. Detta då planerarna definierat de själva vid tre av dessa roller: ”expert”, ”medlare” och ”administratör”. Ännu en orsak var att kunna använda tidigare teoretiska ramverk vid analys av materialet.

Tabell 2

Sammanfattade av tematisk kodning

Intervjuade	Dominant planerarroll	Sekundär planerarroll	Teoretisk modul
Intervjuperson 1	Expert	Administratör	Rationell
Intervjuperson 2	Medlare	Advocate	Pluralistisk
Intervjuperson 3	Administratör	Expert	Rationell
Intervjuperson 4	Facilitator	Medlare	Nyliberal

Tabellen ovan redovisar för planerarnas dominanta och sekundära planerarroller. Denna

indelning gjordes då en särskild planerarroll inte ansågs tillräcklig för att beskriva respondenternas individuella roller. Under samtliga intervjuer sades variationsrika uttryck, dels för att beskriva den egna rollen, dels för att beskriva vardagliga utmaningar i deras yrkesroll. Ett exempel på detta är Intervjuperson 1 som ger uttryck för rollerna ”expert” och ”medlare” nedan:

Jo men i bästa fall skulle jag säga så har politikerna ett förtroende för tjänstemännen. De ger oss mandat och har ett förtroende i att vi är experter på det vi gör. [...] Ja inom vissa områden gör man ju det men oftast är man ju mer av en projektledartyp som försöker mediera olika intressen då. (Intervjuperson 1, 29 maj 2022).

I majoriteten av intervjuerna fanns det fler planerarroller än de beskrivna dominanta och sekundära rollerna tillhörande planerarna. Under analys vid intervjuer då detta var påtagligt gjordes en avvägning för att definiera den mest dominanta respektive sekundära planerarrollen. Sekundär är således synonym till den näst mest dominanta planerarrollen av den tematiska analysen.

Tre framträdande planerarroller bland samtliga av de intervjuade kunde identifieras. Den första, administratör, vilket kan placeras i det teoretiska ramverket rationalism. Den andra rollen, medlare kan placeras i den pluralistiska modulen. Tredje rollen, expert, kan tolkas utifrån den rationella modulen. En intressant aspekt av denna fördelning är att samtliga tre roller betonar en stark tilltro till det administrativa arbetet i samexistens med att medla mellan olika intressen. Till skillnad från tidigare forskning (Campbell & Marshall, 2022; Murphy & Fox-Rogers, 2014) yttrade majoriteten av de intervjuade planerarroller för att beskriva de själva. Det fanns således en öppenhet att samtala och diskutera frågorna på en djup nivå, vilket bidrog till ett genomgripande samtal med många intressanta citat att kategorisera.

6.1.1 Planerare som medlare

Det mest dominanta temat under analysen var tendensen för de intervjuade att explicit beskriva de själva eller deras uppgifter i roll som medlare. Detta var något som förekom även bland de planerare som inte hade planerarrollen medlare som dominant eller sekundär planerarroll. En av respondenterna uttryckte följande om de olika ideal som man som

planerare kan försöka medla mellan och förhålla sig till:

Men annars är jag, man har ju sina egna ideal, samhället har sina ideal var man vill röra sig, och däremellan är jag en form utav förmedlare skulle jag säga. Det är jag som lägger saker på en vågskål. (Intervjuperson 2, 3 maj 2022).

Den medlande planerarrollen återfinns även i respondenternas svar genom konkreta exempel på hur de praktiskt har agerat i genomförandet av olika projekt. Ett exempel på detta är från en av respondenternas yrkesutövande lyfts nedan:

Det här området, det var i planeringsdiskussionen i cirka 40 års tid där man till och från har diskuterat, att exploatera det här området, man hade försökt med olika exploatering och i olika grad, och i senaste innan vi satte i gång med planprogrammet var runt 150 till 200 bostäder, vilket inte riktigt var förenligt med god hushållning av marken. [...] Så det vi egentligen gjorde var att både väga in området i sig och ett bredare grepp där vi vägde in friluftsområdet [...] och faktiskt utveckla det och samtidigt skapa förutsättningar för att faktiskt bygga fler bostäder. (Intervjuperson 4, 5 maj 2022).

I exemplet ovan lyfts en berättelse från framtagandet av ett planprogram för en större områdesutveckling där motstridiga intressen kring områdets framtid under längre tid hade förhindrat utvecklingen, men där en ansats som var mer inriktad på medling och ökad förståelse mellan sakägare ledde fram till att projektet kom framåt.

Den medlande rollen, och så som den tar sig uttryck i de citat som redovisas ovan, är en av de mest dominerande i såväl vårt resultat utifrån våra respondenters svar, vilket ligger i linje med de slutsatser som Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 84) drar. Att den medlande rollen är såpass dominant, resonerar Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 85), beror troligen på att planering sker inom ett pluralistiskt demokratiskt system där just deltagande och avväganden mellan olika aktörer och allmänhet är en central del av arbetet.

6.1.2 Planerare som administratör

Den administrativa rollen förekommer bland respondenterna både i ett fall som den dominanta rollen och i ett fall som sekundär, men återfinns även i mindre grad hos

respondenter som hade en annan både dominant och sekundär roll. Få beskrev sig själva explicit som administratörer eller som byråkrater, men i flera av svaren framkom tydliga påståenden och åsikter som kan definieras till en hållning som är knuten till planerarrollen administratör.

Flera av svaren som är kategoriserade i administratörsrollen är knutna till projektledning och samordning. En av respondenterna menar: “Det var just det här om att vara en spindel i nätet. Eller projektledare.” (Intervjuperson 1, 29 april 2022). En annan: “Min roll i organisationen är ganska mycket att försöka driva på, att dels komma med förslag med utvecklingsidéer och sådana här saker [...] och agerat lite grann som ett smörjmedel i organisationen.” (Intervjuperson 3, 2 maj 2022).

Båda dessa citat från två av respondenterna indikerar att de antagit en roll som samordnare i det interna arbetet på sina respektive arbetsplatser, och ser projektledning och att samla de olika interna aktörerna som är delaktiga i planeringsprocessen till att gemensamt jobba framåtriktat utifrån sina olika professioner. Just denna typ av åtaganden lyfter Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 85) som karaktäristiska för administratörsrollen.

6.1.3 Planerare som expert

Planerarrollen expert återfinns även den som såväl dominant som sekundär roll hos två av respondenterna. Vid analysen av intervjusvaren sticker expertrollen ut i det att den inte förekommer i mindre grad hos de respondenter som inte har den som dominant eller sekundär roll på samma sätt som hur exempelvis medlare- och administratörsrollen kan återfinnas i mindre grad nästan hos samtliga respondenter.

Expertrollen framkommer i intervjuerna främst när relationen mellan politikerna och tjänstemännen beskrivs, exempelvis i följande påpekande: “Jo men i bästa fall skulle jag säga så har politikerna ett förtroende för tjänstemännen. De ger oss mandat och har ett förtroende i att vi är experter på det vi gör.” (Intervjuperson 1, 29 april 2022).

Ett annat citat som tydligt faller in under expertrollen är nedanstående citat som går in på den upplevda vikten av expertis i det underlag och de förslag som tjänstemannen lägger fram inför de politiska beslutsfattande församlingarna: “Min erfarenhet är att gör vi väl

underbyggda analyser och projekt så går det oftast igenom, det vi föreslår.” (Intervjuperson 3, 2 maj 2022). Enligt Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 76) är det just det professionella förhållningssättet till de komplexa frågor som planeringen behandlar som utmärker expertrollen, och som i ovanstående citat tydligt kan skönjas.

Samma respondent resonerar även kring hur planeringsförutsättningarna ser ut och har ändrats under dennes yrkesverksamma tid:

Sen har ju också kraven från myndigheter och sådant där successivt ökat också, så att det är ju en annan aspekt av det att det blir krångligare att planera. Många utredningar som ska göras, inte alltid helt tydligt liksom omfattningen av vad staten förväntar sig heller, så det har väl alltid varit så men det adderas ju några hela tiden, så komplexiteten i planeringen ökar. (Intervjuperson 3, 2 maj 2022).

Detta svar stärker bilden av det som lyfts i Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 76) om att det professionella förhållningssättet i vikten av underbyggda analyser också är knutet till insikt om planeringens komplexitet och en inställning till detta som utgår från att ens egen expertis är central i att göra ett gott arbete.

6.1.4 Planerare som facilitator

Planerarrollen facilitator återfinns i denna studie som dominerande roll hos en respondent, men förekommer även i mindre utsträckning hos fler, däremot inte som sekundär roll hos någon. De förekomster av citat som knyter an en person till denna planerarroll utgörs vanligen av just yttringar kopplade till tillväxtmål, utveckling och möjliggörande för enskilda aktörer som ett uttalat mål för verksamheten.

[...] det här är en lämplig inriktning att möjliggöra och facilitera liksom, få ihop det och det är väl den rollen som man har nu, att se till så att vi kommer framåt och gör saker och får med dom där viktiga aspekterna som behövs fås med i ett beslut. (Intervjuperson 4, 5 maj 2022).

Ovanstående yttrande kan tolkas som att just möjliggöra, eller facilitera, är en central aspekt

av den intervjuade planerarens upplevda syfte med sitt yrke. Enligt Sager (2009, s. 66) kan den faciliterande rollen ses såväl innehållandes en vilja till dialog närmare den som medlaren har, men i en nyliberal planeringsmodul, vilket ett exempel ges på nedan, ligger emphasisen snarare på att möjliggöra utveckling inom de legala ramar som finns snarare än genom en dialog med en pluralistisk ansats.

“Det ingår ju på något sätt i uppdraget vi har att göra en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen och [...] men det innebär ju att ibland också måste ta och släppa lite grann på kommunens för att det enskilda också... är ju viktigt. Om det är fastighetsägare som vill göra någonting så finns ju det, vi måste ju ta hänsyn till det också.”

(Intervjuperson 3, personlig kommunikation, 2 maj 2022).

Som också framkommer i Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 87) är medvetenhet om planeringens natur som möjliggörande kraft för ekonomisk tillväxt nödvändigheten för denna tillväxt att allmänna intressen emellanåt åsidosätts påtaglig även i svaren ovan. Särskilt i resonemanget om allmänna kontra enskilda intressen hos Intervjuperson 4 framgår det tydligt att uppfattningen att “släppa lite på kommunens för det enskilda också” återfinns denna syn (Intervjuperson 4, 5 maj 2022).

6.1.5 Planerare som advocate

Planerarrollen advocate är den minst förekommande i det samlade intervjumaterialet, men utgör ändå för en respondent den sekundära rollen, och förekommer endast i mycket liten utsträckning hos resterande respondenter. Intervjuperson 2 var den planerare som uttryckte tydliga formuleringar associerade med rollen. Som Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 77) skriver associeras planerare som advocate vid praktiskt arbete eller önskemål att driva planeringsfrågor utanför det traditionella planeringssystemet. Ett exempel på önskemål att driva planeringsfrågor delvis utanför det egna systemet formulerar intervjuperson 2 när hen sade: ”Jag pratade i Umeå med några stycken, att man till exempel om man ser goda initiativ, att man i alla fall som planerare och sådana som är anknutna till, kan arbeta fram detaljplaner i andra kommuner.” (Intervjuperson 2, 3 maj 2022).

Efter precisionsfråga om hens formulering uttryckte hen: ”Jag tänkte att skulle man liksom

kunna säga att ja men vi är ett kollektiv som hjälper till att åtminstone ta fram detaljplanen för att genomföra boende” (Intervjuperson 2, 3 maj 2022). Vidare menade hen: ”Om det är något vi tror på. Att jag till exempel, du kan ju inte planera i din egen kommun, men att jag kan göra planbeskrivningen.” (Intervjuperson 2, 3 maj 2022).

Davidoff (1965, s. 337) påpekar att planerare i rollen kan syfta till att själva engagera sig i politiken. Detta är däremot inget som identifierats i den tematiska analysen. Däremot betraktades flera citat som svårdefinierade till advocacy med sammanfattade rollerna som grund (se Tabell 1). Citatet nedan är svårdefinierat, men kan i viss avseende tolkas mer kritiskt till planeringssystemet än advocacy.

Ibland så har jag känslan av att man tror mycket på den här hållbarhetsskiten [...] Jag har ibland känslan av att: ja men det här är hållbart vi har en översiktsplan, den säger att det här är hållbart och det här är bra liksom. Jag vet inte, ibland undrar jag också, var är kritiken någonstans? Sen kan jag förstå att det kan vara svårt att prata om det på en arbetsplats. (Intervjuperson 2, 3 maj 2022)

Den marxistiska teoribildningen ställer sig som tidigare nämnt kritisk till att planeringen som verktyg kan göra praktisk påverkan under det rådande ekonomiska systemet (Schoenwandt, 2008). Av den tematiska kodningen kan vissa uttalanden tolkas närliggande denna teoretiska modul i samtal med Intervjuperson 2. Lefebvre (1968, s. 57) hävdade att stadsplaneringen som fenomen inte är lösningen på samhällets kontradiktoriska ekonomiska system. Liknelse till detta tankesätt går syns i yttrandet: ”Jag tror inte stadsplanering är någonting som löser allt. Det kan jag också tycka är lite problematiskt.” (Intervjuperson 2, 3 maj 2022).

Mot slutet av intervjun ställdes frågor (se Bilaga 9.2) angående framtiden av yrket och hypoteser kring hur kommande roller kan manifesteras. En stark pessimism och kritik mot de upplevda önskemålen noterades: ”Fan skulle inte någon artificiell intelligens kunna sköta mitt jobb bättre? Inte för att jag tror det, men utifrån vad man vill ha.” (Intervjuperson 2, 3 maj 2022). Denna typ av uttryck är ofta associerad till kritiska teoribildningar, vilket exempelvis Albrechts (1991, s. 133) menar kan förklaras med planerarnas rörliga förhållning till ideologisk obestämdhet.

6.1.6 Sammanfattning planerarroller

De olika rollerna som planerarnas citat och intervjusvar kategoriserats i visar på att rollerna "administratör", "medlare" och "expert" är de vanligast förekommande rollerna, men även att övriga roller förekommer och inte sällan överlappar och samverkar med flera andra roller hos samma person.

Medlarrollen är den roll som i högst grad förekommer såväl hos de respondenter som fått den tilldelad som en dominant eller sekundär roll, men även hos de som inte har den som dominant eller sekundär. Detta bygger troligen på, som redogjorts för tidigare (se 6.1.1), att medling mellan olika intressen i det rådande planeringssystemet är en central aspekt av planeringsyrket. Administratörsrollen är även den vanligt förekommande på samma sätt som medlarrollen, likaså är expertrollen. Dessa två roller faller båda inom ramen för den rationella planeringsdoktrinen (se 3.2.1) vilken utgör grunden för såväl resterande doktriner som utformandet av den moderna planeringen i stort.

Slutligen förekommer även rollerna facilitator och advocate, där tydligast hos två respondenter med en vardera och i något mindre omfattning hos övriga. Dessa två roller har tydligare anknytning till ideologiskt distinkta hemvister, facilitator (se 6.1.4) till den nyliberala traditionen och advocate (se 6.1.5) till ett mer kritiskt förhållningssätt till såväl etablerade som vedertagna former av planering, och emellanåt, men inte alltid, till ett marxistiskt perspektiv på planeringen.

6.2 Planerarnas roller i förhållande till praktik

Stress och påfrestning av byråkratiska strukturer så väl som politiska önskemål är något som Sager (2009, s. 66) noterar förekommer bland hela den offentligt anställda planerarkåren. Dahlgren och Khakee (1990, s. 34) menar som tidigare nämnt att samtliga planerare har egna värderingar, vilket kan "smyger sig på" planerarna på ett omedvetet sätt. Som påpekats i planeringsforskningen (se 4.1) är frågan om värderingar ett centralt begrepp för att förklara hur och varför planeringstraditioner varit historiskt framträdande. Nedan presenteras yttringar av respondenterna rörande deras syn på praktik vilket sätts i kontext till varför planerarrollerna är så pass utbredda.

6.2.1 Makten över rummet

Under samtliga intervjuer användes främst intervjuguiden (se Bilaga 9.2) men också teman (se 5.1) för att möjliggöra för samtal om mer värderingsladdade frågor om planeringsyrket. En av dessa var respondenternas relation till den politiska aspekten av arbetet och makten över rummet för att efterfråga planerarnas egen syn och värderingar på frågan. Dessa frågeställningar öppnade upp för potentiella rollkonflikter vilka dels bemöttes av planerare själva, dels noterades i den tematiska analysen:

Vi är en viktig aktör, särskilt på grund av planmonopolet då där vi faktiskt har rätten att säga ja eller nej till saker, det gör ju också att vi behöver vara varsamma med den makten och jag tror att man ska inse att det är en makt. Att vi är en maktfaktor som tjänstepersoner och jag som tjänsteperson är en maktfaktor, även om man då också naturligtvis ingår i en organisation är politiskt styrd. (Intervjuperson 3, 2 maj 2022).

Som Intervjuperson 3 beskrev i citatet ovan är planhandläggare, planarkitekter, samhällsplanerare eller något av de andra beteckningar för yrkesrollen utan tvekan en form av maktutövare i planeringsprocessen. Genomgående för samtliga respondenter var ett tydligt erkännande av att de innehar någon form av makt, vilket var en överraskning sett till tidigare studier (Fox-Rogers & Murphy, 2016; Othengrafen & Levin-Keitel, 2019). På frågan om hur Intervjuperson 1 upplever möjliga konflikter mellan tjänstemän och politiker svarade hen:

Ja precis och när man blandar ihop sina roller, där politiker börjar tro att de är planerare eller motsats när planerare försöker vara politiker. Vi jobbar ju ändå i en politisk organisation. I slutändan är det ju de som tar besluten (Intervjuperson 1, 29 april 2022).

Intervjuperson 1 fortsätter sin utläggning om relationen till politiken som tjänsteman. Detta uttryck för personlig konflikt med lokalpolitiker noterades då hen talar om en tidigare detaljplaneringsprocess i kommunen:

Men att man har en skiljegräns så att inte politiker börjar hålla på, för det är de värsta uppdragen man får. Vi ska ha ett nytt badhus och det ska ligga här. Då har man redan gjort en bedömning om vilket som är det mest lämpliga läget. (Intervjuperson 1, 29 april 2022).

Sett till Intervjuperson 1 som ”expert” kan uttryck som dessa överensstämmer väl med både den rationella planeringsmodulen och ”expert” som definierad planerarroll. Hen uttrycker exempelvis en tydlig önskan för att överväga alternativ, identifiera och arbeta systematiskt, vilket (Schoenwandt, 2008, s. 5) menar är typiskt för rollen och dess teoretiska grund.

Intervjuperson 1 menar exempelvis att det är tjänstemännens egen expertkompetens som ska vara grund för politikens beslut (se 6.1.3). Graden av ifrågasättande av denna form av makt varierar dock drastiskt mellan respondenterna. Intervjuperson 2 som definierats som ”advocacy” berättar:

Jag har ibland känslan av att ”ja men det här är hållbart vi har en översiktsplan, den säger att det här är hållbart och det här är bra liksom”. Jag vet inte, ibland undrar jag också, var är kritiken någonstans? Sen kan jag förstå att det kan vara svårt att prata om det på en arbetsplats. (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

Samtidigt som en tydlig kritik mot översiktsplaneringen uppges ovan, ses inte den egna makten eller rollen som något ensidigt negativt av Intervjuperson 2. Då frågan ställdes om hen hade några övriga åsikter eller funderingar om yrket och rollen svarade hen:

Det är jag som måste se betydelsen av de olika elementen som sammanfogar dem och liksom bära dem fram, så det kan bli en realitet, eller förutsättning för en realitet. [...] Den byråkratiska delen, att det tillhör, det tycker jag är någonting vi nästan måste förhålla oss till. (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

Förstärkning av att rollens maktutövande bidrar med något positivt för planeraren i fråga noterades vid flera tillfällen, (se 6.1.5). På frågan om hen anser att rollen hen intar är givande svarade hen:

Det är jag som har en dialog med de som kanske vill börja bygga i första hand. Det kanske även är jag som är med när bygglov ska tolka någonting. Det är ju ändå jag som kanske går förbi det som sen har byggts. Det kanske är jag som ser vem som kliver ut ur dörren. (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

Det finns således många nyanser i exempelvis Intervjuperson 2 och dennes syn på makten

över rummet och den personliga värderingen av den rollen. Att enbart se ”advocacy” och den pluralistiska teoretiska modulen som sammanhängande för Intervjuperson 2 kan därför uppfattas missvisande. Trots en tydlig efterfrågan för att kunna driva planeringsprocesser åt andra kommuner (se 6.1.5) är denna form inte den enda som hen tar upp är givande.

6.2.2 Yrkets förändring och framtid

Samhällsplanerarens yrkesroll och praktiska uppgifter har förändrats drastiskt på relativt kort tid (Berglund-Snodgrass & Högström, 2018; Sager, 2009). Urbanisering, klimatförändringar, privatisering av offentliga verksamheter och ökad segregation menar Berglund-Snodgrass och Högström, 2018, s. 136) är tydliga utmaningar för framtidens planerare. Sett till respondenternas resonemang kring yrket och dess framtid varierade dessa relativt mycket. I slutet av varje intervju (se Bilaga 9.2) ställdes en fråga om yrkets framtid. Ytterligare en av frågorna berörde möjliga råd till framtida samhällsplanerare. Nedan ställs respondenternas svar på frågan mot varandra för att lyfta fram deras omfattning.

En översiktsplan är till för att se kommunen i ett större perspektiv och relationerna mellan de olika delarna. Så jag tänker liksom att ett första steg att byråkratisera den mer. Nästa steg är att fasa ut människan. (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

Som exemplifierat av Intervjuperson 2 ovan fanns en stor ovisshet bland planerarna att beskriva yrkets framtida form och uppgifter. Till skillnad från att tala om politikens roll och påverkan på tjänstemän var det svårare att samtala om planeraryrkets normativa funktioner och framtidsutsikter. Intervjuperson 2 var den enda som lyfte fram stark kritik gentemot vad hen upplevde yrket rör sig emot. Denna kritik var tydlig då hen fått frågan hur hen ser på yrkets framtidsutsikter genom att påpeka att: ” Fan, skulle inte någon artificiell intelligens kunna sköta mitt jobb bättre? Inte för att jag tror det, men utifrån vad man vill ha. (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

Konstaterat av Strand (1969) och Asplund (1997) har efterkrigstidens påverkan på planeringsideal och normer varit stor. Från att följa de dominerande metoder tillhörande den rationalistiska planeringsmodulen har dagens mångfacetterade måttstock inneburit fler hänsynstaganden (Berglund-Snodgrass & Högström, 2018, s. 136). Detta noterar både

Intervjuperson 1 och Intervjuperson 3 då de menar att arbetsbelastningen under tid successivt ökat för samhällsplanerarna:

Jag har märkt en skillnad bara de tio åren jag har arbetat. Om man tittar ännu mer tillbaka så ser man ju ännu en skillnad på vilket krav samhället ställer. [...] Jag tror det ställs mer och mer krav på rollen som planarkitekt. (Intervjuperson 1, 29 april 2022).

Det är ju en förändring. Sen har ju också kraven från myndigheter och sådant successivt ökat också, så det är ju en annan aspekt av det att det blir krångligare att planera. (Intervjuperson 3, 2 maj 2022).

Synen på råd till framtida samhällsplanerare varierade även mycket från respektive respondent. Intervjuperson 3 i sin roll som ”administratör” menade exempelvis att: Jag tror att det viktiga är nog att man inser att man har en väldigt viktig roll, att man har en viss makt som man behöver vara varsam med.” (Intervjuperson 3, 2 maj 2022). I jämförelse med denna uppfattning påpekade Intervjuperson 2: ”Se människan liksom, se människan i staden. Observera, förlita dig inte för mycket på alla böcker och de akademiska. Lita på din intuition. Titta på människor.” (Intervjuperson 2, 29 april 2022).

6.2.3 Sammanfattning av planerarnas förhållande till praktik

Trots att samtliga planerare tillhör samma yrkeskår och arbetar med liknande uppgifter i de olika kommunerna fanns det ingen enformighet gällande synen på yrkets framtid. Vissa aspekter som exempelvis de ökade kraven från myndigheter och samhället noterades vara den mest sammanhängande åsikten bland samtliga planerare. Vad respondenterna anser krävs för framtida yrkesutövare däremot varierade drastiskt. Exempelvis från att vara varsam med den makt som tillgodoses till att ”titta på människor” (Intervjuperson 2, 29 april 2022). Även då mycket tydlig kritik från bland andra Intervjuperson 2 riktades mot översiktsplanering fanns det andra aspekter av hens maktutövande som uppgavs vara tillfredsställande och givande. Att tematiskt koda och analysera det material som berör planeringssystemet var onekligen en svårare uppgift och inte lika okomplicerat som att kategorisera planerarroller utifrån respondenternas självreflektion kring deras roller.

6.3 Motsägelser i att etikettera planerare

Tidigare forskning som undersökt planerarroller har oftast delat in de planerare som deltagit i studien i en tydlig roll baserad på deras svar. Vad vi funnit i arbetet med att bearbeta svaren från våra kvalitativa intervjuer är emellertid att det snarare känns mer relevant att dela in varje respondent efter en primär och en sekundär planerarroll.

I svaren på intervjufrågorna framkom påståenden, berättelser och ställningstaganden som gick att applicera på flertalet olika planerarroller, ibland med bara en eller två roller som tydligt framträdde, ibland mer blandat med resonemang som täckte stora delar av det spektrum av roller som finns i tidigare forskning.

Denna variation i resultatet, som både visar på att de olika rollerna finns representerade hos i stort sett alla respondenter trots en liten population och på den spännvidd som finns i svaren hos de enskilda planerarna. Detta tyder på att det finns skäl att ifrågasätta hur adekvat en etikettering med enbart en roll är. Även när varje respondent, som är fallet i denna uppsats, tilldelas en dominant och en sekundär roll, återspeglas inte den mångfald av roller och ställningstaganden som planerarna ger uttryck för är en del av deras vardagliga arbetsliv.

Som redogjort för i inledningen och teoriavsnittet i denna uppsats är planeraryrket notoriskt svårt att definiera och sätta fingret på. Detta medför att yrkestitlar, och innehållet vad gäller dessa titlars arbetsuppgifter, är svårdefinierat och varierar. Den arbetsuppgift som i en kommun åligger en översiktsplanerare kan i en annan utföras av en planarkitekt eller en samhällsplanerare. Utbildningsbakgrunderna i yrkeskåren varierar även dem, och därmed kan det antas att planerarskrået är en mycket diversifierad och heterogen grupp.

Just som en konsekvens av de mycket skilda utbildningsbakgrunder som finns bland planerare kan även en förvirring vad gäller yrkestitel och dess respektive arbetsuppgifter uppstå. Bland de planerare vi intervjuat förekommer yrkestitlar som "översiktsplanerare", "samhällsplanerare" och "planarkitekt", trots att det i intervjuerna framkommit att de har relativt likartade arbetsuppgifter, och att deras yrkesutövande snarare bestäms av de respektive kommunernas aktuella planfrågor än den formella titeln.

Resultatet att planeraren som aktör kan ha överskridande roller och att det går att etikettera

samma planerare med en dominant, sekundär och även inslag och spår av andra roller gör att det kan finnas fog att utmana och diskutera idén om hur möjligt det egentligen är att dela in planerare i tydliga roller såsom tidigare gjorts (se 3.2). Även om det är möjligt, som gjorts i denna studie, att klassificera och koda intervjuvar till specifika roller så är det inte utan att samma planerare kan anses ha ett flertal roller, vilka ömsom står i motsättning till varandra, ömsom samspelar.

6.4 Resultat

Resultatet på denna uppsats utgår från frågeställningarna, hur dessa genom en metod undersökts och vad resultatet av detta blivit. Vad gäller den första frågeställningen kring om ifall det går att etikettera planerare och om detta får någon effekt på yrkesutövandet så är resultatet att ja, så är fallet. De planerarroller som i såväl tidigare forskning som de moduler denna studies teoribildning bygger på går att applicera på planerare, och genom att analysera denna studies respondenters svar mer djupgående finner vi även att detta påverkar deras yrkesutövande, i den mening att det påverkar på vilket sätt de utför sina arbetsuppgifter, deras tankar om sin roll som planerare och hur de gör olika avvägningar mellan skilda och emellanåt motstående intressen.

Vidare finner vi även att planerarroller kan överlappa och samspela med varandra. Detta kan de göra på många olika sätt, då planeraren som aktör i planeringssystemet söker anpassa sig efter rådande omständigheter, tilldelade arbeten och i detta utifrån sin egen världsbild och syn på sin yrkesroll försöka navigera för att genomföra planeringen. Inom ramen för de roller som vi i denna uppsats har applicerat kan vi dessutom se att vissa planerare har flera roller som har ett tydligt samspel mellan varandra, såsom administratör och medlare, medans andra planerare kan uppleva en inre slitning mellan olika roller, exempelvis rollen advocate som till skillnad från de andra anlägger ett mer kritiskt förhållningssätt gentemot såväl planeringen som möjliggörande kraft för en samhällsutveckling som rollen kritiserar.

Slutligen finner uppsatsen även att det finns fog för att diskutera planerarrollernas relevans, då det i vårt resultat framgår att det utifrån vårt metodval och den nyansering som det innebär är svårt att tydligt dela in planerare i fasta roller. Detta då de planerarroller som i tidigare forskning använts främst har applicerats på planerare genom kvantitativa metoder och samma

nyans som genom tematisk kodning av kvalitativa intervjuer inte med de metoderna framkommit lika tydligt. Detta resultat i sig självt kan bara anses problematisera den indelning i planerarroller som hitintills varit vanligt förekommande i planeringsforskning, men kan i sig självt inte förklara vad som ligger till grund för denna komplexitet eller vilka faktorer som avgör hur samspelet ser ut hos enskilda planerare eller kategorier av planerare. Där behövs vidare forskning för att öka kunskapsmängden inom detta fält.

7. Diskussion

Resultatet för den studie som denna uppsats avhandlar visar på att planerare i sin yrkesroll går att dela in i tydliga roller. Resultatet visar även att de planerare som utgör underlaget för studien ger uttryck för och agerar i sin profession på sätt som går att koppla till flera olika planerarroller. Därmed kan finnas anledning att ifrågasätta hur adekvat det är att kategorisera planerare utifrån de planerarroller som i tidigare forskning genomgående använts.

Uppsatsens syfte är att “att i en svensk kontext undersöka kommunala planerares upplevda roller i sitt yrkesutövande och hur dessa roller påverkar deras syn på sitt yrke och på planering som praktik i skapandet och omdanandet av det fysiska rummet” (se 2.0) och har haft tre frågeställningar för att besvara syftet. I denna del av diskussionen kommer varje frågeställning återkopplas till utifrån uppsatsens resultat.

Den första frågeställning var “*vilka planerarroller kan appliceras på kommunala planerare, och hur påverkar det deras yrkesutövande?*”. I resultatets första del (se 6.1) kunde vi utifrån de planerarroller som identifierats i tidigare forskning (se 3.3) kopplat till de teoretiska planeringsmoduler vi identifierat (se 3.2) identifiera ett underlag för att i den del av processen där vi applicerade roller på planerarna göra ett adekvat urval utifrån befintlig teori för att finna lämpliga roller. Utifrån att tematiskt koda våra intervjuer (se 5.4) med grund i de roller som i identifierats på det sätt som beskrivs i föregående stycke kunde vi identifiera fem planerarroller som gick att applicera på planerarna (se 6.1), men även hur dessa roller påverkar deras yrkesutövande (se 6.3). Första frågeställningen kan därmed anses som besvarad.

Andra frågeställningen var ” *hur kan planerarroller överlappa och samspela med varandra*

hos samma planerare?”. Resultatet visar både på att ett antal planerarroller med grund i olika planeringsdoktriner går att applicera på planerare (se stycket ovan), och att dessa roller kan överlappa, samverka eller existera parallellt hos samma person (se 6.1.6 och 6.3). Exempelvis kan två olika planerarroller såsom ”administratör” och ”expert” samverka med varandra utan större motsättning då administratörs- och expertrollen inte har något motsatsförhållande, utan snarare kan samspela, exempelvis genom administratörens fokus på att implementera fattade beslut och expertens inställning att ställa sig utanför politiken och se på sitt uppdrag som att förmedla expertkunskap (se Tabell 1, 6.1.2 och 6.1.3). Ett exempel på där samverkan mellan roller blir svårare men där de ändå kan existera parallellt med varandra är rollen advocate, vilken innehåller element av kritik mot det rådande planerings- och samhällssystemet (se 3.2.3), återfinns hos samma planerare som även har medlarrollen vars tillvägagångssätt är att genom dialog (se 6.1.1) inom ramen för det rådande systemet genomföra planering. Frågeställning två kan därmed även den anses som besvarad.

Den tredje och sista frågeställningen var ”*vad innebär samspelet eller skillnaden mellan olika planerarroller för planerarrollernas relevans?”*. Som redovisats för i resultatets sista del (se 6.3) kan en del ifrågasättas vad gäller träffsäkerheten i att utifrån ett givet teoretiskt ramverk söka etikettera och klassificera planerare in i olika planerarroller. I de fall där planerarna själva genom självreflektion har identifierat vilka roller de tycker sig ha har det varit relativt tydligt och enkelt att identifiera deras tillhörighet såväl vad gäller planerarroll som vilken planeringstradition som de tillhör. Efter en mer omfattande analys av materialet framkommer dock, vilket lyfts i resultatet (se 6.2.3), en mer komplex och nyanserad bild där varje planerare snarare än att kunna tilldelas en eller två fasta roller snarare får placeras i ett spektrum av roller som överlappar, samspelar och står i motsats till varandra. Även i stycket om motsatser i att etikettera planerare (se 6.3) lyfts skäl till att det tycks förhålla sig på detta sätt. En fråga som onekligen väcks av detta resultat är; vad finns det för nytta med att ändå kategorisera planerare in i roller om komplexiteten i ämnet tycks vara så pass omfattande att det är svårt att få tydliga indelningar?

Som lyfts i avsnittet om planerarroller (se 3.3) används kategoriseringen av planerare i planerarroller både för att förstå de individuella planerarnas agerande, och koppla detta till planeringstraditioner och de olika planeringsmodulerna (se 3.2). Detta har som huvudsakligt syfte att undersöka just planeringen som fält förhåller sig till samhällets generella värderingar och rådande ekonomiska, politiska och sociala paradig. Genom att identifiera planerarroller

hos kommunala planerare försöker man förstå vilken roll dessa har i formandet av vårt samhälle och det fysiska rummet.

Det tycks, med bakgrund i såväl resultatet som i denna diskussion, att på samma sätt som samhället är komplext och inte enkelt låter sig dekonstrueras inom fasta ramar, så tycks inte heller planerarens praktiska yrkesutövande och dess beståndsdelar göra det. Planeraren tycks alltså vara en produkt av det samhälle denne verkar i, och kan i olika grad verka för att förändra det i den ena eller den andra riktningen.

7.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning

Vid klassificeringen av planerarnas dominanta och sekundära roller framkom att rollerna "administratör", "medlare" och "expert" var de mest förekommande. Samtliga av dessa roller finns representerade i Hall et al., (1991, s. 139) sammanfattning av 1990-talets planerarroller. Nedan presenteras likheter, skillnader och potentiell betydelse för vår studie i relation till några av de artiklar eller böcker som nämnts tidigare i uppsatsen.

En skillnad från tidigare forskning (Campbell & Marshall, 2022; Murphy & Fox-Rogers, 2014) var benägenheten bland våra respondenter att tala om planerarroller och sin yrkesroll, vilket bidrog till möjligheter för reflektion över sin egen position på ett mer öppet sätt. En anledning till detta kan vara att till skillnad från studier med kvantitativ metod tillåter den semistrukturerade kvalitativa intervjuens mer öppna frågor och möjlighet för följdfrågor under samtalet, vilket kan bidra till att förenkla för och öppna för självreflektion.

7.1.1 Planerarnas självreflektion och förekommande planerarroller

En stark likhet i resultatet med studien av Fox-Rogers och Murphy (2016) var planerarnas benägenhet att tala normativt av vissa aspekter av deras roller. Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 81) menar att detta kan härledas till den semistrukturerade intervjuformen då de anser att tidigare planeringsforskning mött hinder i respondenters vilja att uttrycka kritiska reflektioner. Trots detta gav inte samtliga frågeställningar samma djupgående samtal och eftertänksamhet som andra. Exempelvis hade majoriteten av respondenterna i studien svårare att tala om deras egen uppskattning av yrkets framtid jämfört med deras relation till politiken (se 6.2.3).

Sett till konkreta planerarroller som förekommit och varit särskilt synliga stämmer dessa mycket väl överens med exempelvis Wibergs (1987) avhandling. Han sammanfattade de roller han identifierat vid Göteborgs stadsbyggandes tjänstemän som ”experten”, ”byråkraten” och ”administratören”. Trots att ”byråkraten” skiljer sig åt från benämningen ”expert” finns det som tidigare nämnt av Dunleavy och O’Leary (1987, s. 175) en tendens inom den rationella planeringsmodulen att hängivenheten till de tekniska förmågorna övergår i en ökad byråkratiseringen.

7.1.2 Medlarrollens betydelse

Uppsatsens tre mest förekommande planerarroller överensstämmer i hög grad med resultatet i studien *Self-perceptions of the role of the planner* (Fox-Rogers & Murphy, 2016). Fox-Rogers och Murphy (2016) hade förvisso ett kvantitativt tillvägagångssätt för att presentera deras resultat och en större antal respondenter, men vad gäller vilka planerarroller som i huvudsak är förekommande överensstämmer representationen av de nämnda planerarrollerna väl i relation till vår uppsats.

Pluralistiska och rationella teoretiska ramverk var exempelvis mest framträdande bland respondenterna i Irland så väl de fyra intervjuade i Västsverige. Den grundläggande synen på att medla mellan olika intressen för att uppnå positiv förändring bland respondenterna i Irland anser Fox-Rogers och Murphy (2016) kan vara en nackdel om denna tradition inte bryts. Detta då de anser att tillräckligt fokus inte riktas mot de ekonomiska principer som ligger till grund för behovet (Fox-Rogers & Murphy, 2016, s. 87). I relation till vår studie ses snarare medlarrollen som en sådan stark grundpelare att denna upplevs svår att rubba. Då exempelvis Intervjuperson 2 delvis uttrycker stark pessimism (se 6.1.5) mot planeraryrkets framtid menar vi att det inte är strävan efter att medla mellan olika intressen som är ett förhinder för progressiv förändring.

Medlarrollens funktion för ”progressiv förändring” menar Fox-Rogers och Murphy (2016, s. 88) kan ha en förhindrande effekt snarare än positivt. Detta anser vi däremot är en fråga om form av utövande i stället för en allmän kritik gentemot planerarrollen. Att medla mellan olika intressen är av resultatet att tyda mycket grundläggande för samtliga planerare, oavsett planerarroll eller självreflektion. I ett svenskt planeringsperspektiv är användandet av

medborgardialoger juridiskt bindande (se 3.2.2). Hur denna process ser ut i Irland framkommer inte i artikeln, men har med stor sannolikhet inte samma utformning. För att använda samma kritiska perspektiv som Fox-Rogers och Murphy (2016) anser vi kritiken i en svensk kontext skulle behöva riktas mot medborgardialogernas praktiska utförande i stället för rollens grundläggande funktion.

7.2 Förslag på framtida forskning

Denna uppsats har haft som ansats att fördjupa kunskapsläget om tillämpningen av planerarroller på översiktsplanerare i en svensk kontext, och har gått tillväga genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer med en mindre grupp planerare. En tydlig väg för vidare forskning på området är att genomföra studier med fördjupade kvalitativa intervjuer med ett större antal planerare. Det finns många olika avgränsningar som skulle kunna användas. En större geografisk spridning hade exempelvis kunnat framhäva potentiella skillnader i mellan olika geografiska områden. En intressant ingångspunkt för framtida studier vore därför att undersöka olika geografiska förhållningssätt och reflektioner kring planerarroller.

Vidare kan även studier som undersöker planerarrollernas relevans när de appliceras på planerare genom kvalitativ metod utifrån djupintervjuer vara av intresse. Som resultatet i denna studie visar är detta ett komplext ämne och förståelsen för de bakomliggande mekanismerna hade kunnat öka med vidare forskning.

Jämförande studier av planerare med olika utbildningsbakgrund skulle även kunna bidra till att fördjupa kunskaperna i området då det på ett annat sätt än denna studie eventuellt kan utröna vilka faktorer som påverkar planerarroller och om det finns signifikanta skillnader. En studie med en sådan ansats skulle vidare kunna problematisera benämningen av yrkesrollen och dess potentiella innebörd på individuella samhällsplanerare. Yrkesgruppen översiktsplanerare och planerare som ägnar sig åt strategisk översiktlig planering är en grupp som tidigare nämnt är generellt är dåligt undersökt (Hall et al., 1991, s. 141). Denna kan med fördel studeras vidare utifrån olika infallsvinklar och perspektiv. Även översiktsplanering är ett sådant område där vidare forskning kan skapa nya insikter och stärka kunskapsläget i planeringsforskningen.

8. Referenser

Albrechts, L. (1991). Changing roles and positions of planners. *Urban Studies* (Edinburgh, Scotland), 28(Feb 91), 123-137.

Asplund, E. (1997). Räckert kompetensen? En studie av det långsiktiga miljöarbetet i fyra kommuner. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.

Beckman, N. (1964). The Planner as a Bureaucrat. *Journal of the American Institute of Planners*, 30(4), 323-327.

Berglund Snodgrass, L., & Högström, E. (2018). Debatt. Planerarrollen i samtid och framtid. *Nordic Journal of Architectural Research*, 30(3), 135.

Boverket (2022). *Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning*. Hämtad 27 maj, från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/>

Boverket (2021). *Vad är medborgardialog*. Hämtad 28 maj, från https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/medborgardialog/vad_ar/

Blücher, G. (2002). Planerarens uppgifter - i går, i dag, i morgon. *PLAN* nr 5-6, ss. 13-16

Campbell, H., & Marshall, R. (1999). Ethical Frameworks and Planning Theory. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23(3), 464-478.

Campbell, H., & Marshall, R. (2000). Moral Obligations, Planning, and the Public Interest: A Commentary on Current British Practice. *Environment and Planning. B, Planning & Design.*, 27(2), 297-312.

Couper, P. (2015). *A Student's Introduction to Geographical Thought: Theories, Philosophies, Methodologies* (First ed.). 55 City Road: SAGE Publications.

Davidoff, P. (1965). *ADVOCACY AND PLURALISM IN PLANNING*. *Journal of the*

American Institute of Planners, 31(4), 331-338.

Dunleavy P, O'Leary B, 1987, Theories of the State: The Politics of Liberal Democracy (New Amsterdam Books, New York)

Ennis, F. (1997). Infrastructure Provision, the Negotiating Process and the Planner's Role. Urban Studies (Edinburgh, Scotland), 34(12), 1935-1954

Fjällbäck, J. (2018). Att vara eller inte vara en del av staden : en undersökande studie av det materiella rummets inverkan på människors möjligheter till personliga uttryck i städer [Masteruppsats, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur]. Epsilon's arkiv för studentarbeten. <https://stud.epsilon.slu.se/13974/>

Fox-Rogers, L., & Murphy, E. (2016). Self-perceptions of the role of the planner. Environment and Planning. B, Planning & Design., 43(1), 74-92

Hall, T., Berefelt, G., & Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. (1991). Perspektiv på planering: Frågeställningar och frontlinjer inom planeringshistorisk forskning (Brytpunkt).

Lennon, M., & Fox-Rogers, L. (2017). Morality, power and the planning subject. Planning Theory (London, England), 16(4), 364-383.

Kelly, K. (1987). DISCHARGE PLANNER ROLE: A STUDY OF FACTORS RELATED TO BUREAUCRATIC, PROFESSIONAL AND SERVICE CONCEPTIONS.

Knox, P., & Masilola, C. (1990). Role Orientations of Third World Urban Planners. Environment and Planning. B, Planning & Design., 17(1), 9-22.

Kvale, S. (1996). Interviews : An introduction to qualitative research interviewing.

Lefebvre, H. (1968). The Right to the City.

Vetenskapsrådet. (2017). God forskningssed (Reviderad utgåva ed.).

Langley, A., & Meziani, N. (2020). Making Interviews Meaningful. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 56(3), 370-391.

Lars Dahlgren, & Abdul Khakee. (1990). Planerarrollens etik och värderingar. *Sociologisk Forskning*, 27(2), 34-46.

Lowenthal, P., Borup, J., West, R., & Archambault, L. (2020). Thinking beyond Zoom: Using Asynchronous Video to Maintain Connection and Engagement during the COVID-19 Pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 383.

Nilsson, S. (2014). Hur ser debatten ut kring planerarens profession ut i media? Med fokus på tidskriften PLAN (Dissertation). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-148408>

Othengrafen, F., & Levin-Keitel, M. (2019). Planners between the Chairs: How Planners (Do Not) Adapt to Transformative Practices. *Urban Planning*, 4(4), 111-138.

Schoenwandt, W. (2008). *Planning in Crisis?: Theoretical Orientations for Architecture and Planning* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315600765>

Sager, T. (2009). Planners' Role: Torn between Dialogical Ideals and Neo-liberal Realities. *European Planning Studies*, 17(1), 65-84.

Özdemir, E., & Tasan-Kok, T. (2019). Planners' role in accommodating citizen disagreement: The case of Dutch urban planning. *Urban Studies* (Edinburgh, Scotland), 56(4), 741-759.

8.1 Figurer

David Taljat (2019). Hämtad 25 mars, från <https://www.pexels.com/sv-se/foto/vag-trafik-gata-bla-5690623/>

9. Bilagor

9.1 Missivbrev till planerare

Hej!

Vi är två kulturgeografistudenter vid Handelshögskolan i Göteborg som skriver vår kandidatuppsats om hur planerare uppfattar sina roller som tjänstepersoner i kommunal översiktlig och strategisk planering.

Vi undrar om du kan tänka dig ställa upp på en intervju kring dina erfarenheter av att arbeta med planering på kommunal nivå?

Vi är väldigt flexibla vad gäller tid för intervju via distans, men hade gärna bokat in ett tillfälle under vecka 17 eller 18 (28 april till 8 maj).

Om du vill och kan ställa upp hade blir svaren självklart anonymiserade i vår uppsats.

Om du har några frågor eller funderingar kring din eventuella medverkan är det bara att skriva dem i ett svar på detta mejl. Tacksamma för snabbt svar!

Med vänliga hälsningar,

Philip Lennerö och Alexander Wikhall, studenter vid Handelshögskolan, Göteborg.

9.2 Intervjuguide

Inledande öppna frågor:

Berätta lite om dig själv, ålder, yrkestitel och liknande.

Vad har du för utbildningsbakgrund?

Hur länge har du arbetat inom yrket?

Hur hamnade du i den här kommunen?

Mellanliggande frågor:

Vad hade du för förväntningar av yrket under din studietid?

Hur upplever du din roll som planerare? Ge exempel.

Vad tycker du är planerarens roll i samhället?

Har du varit med om någon intressekonflikt i din roll?

Avslutande frågor:

Har dina uppfattningar av yrket förändrats under tiden du varit yrkesverksam?

Vilka råd skulle du ge framtida planerare?

Vad tror du om ditt yrkes framtid?